

bokselskap.no

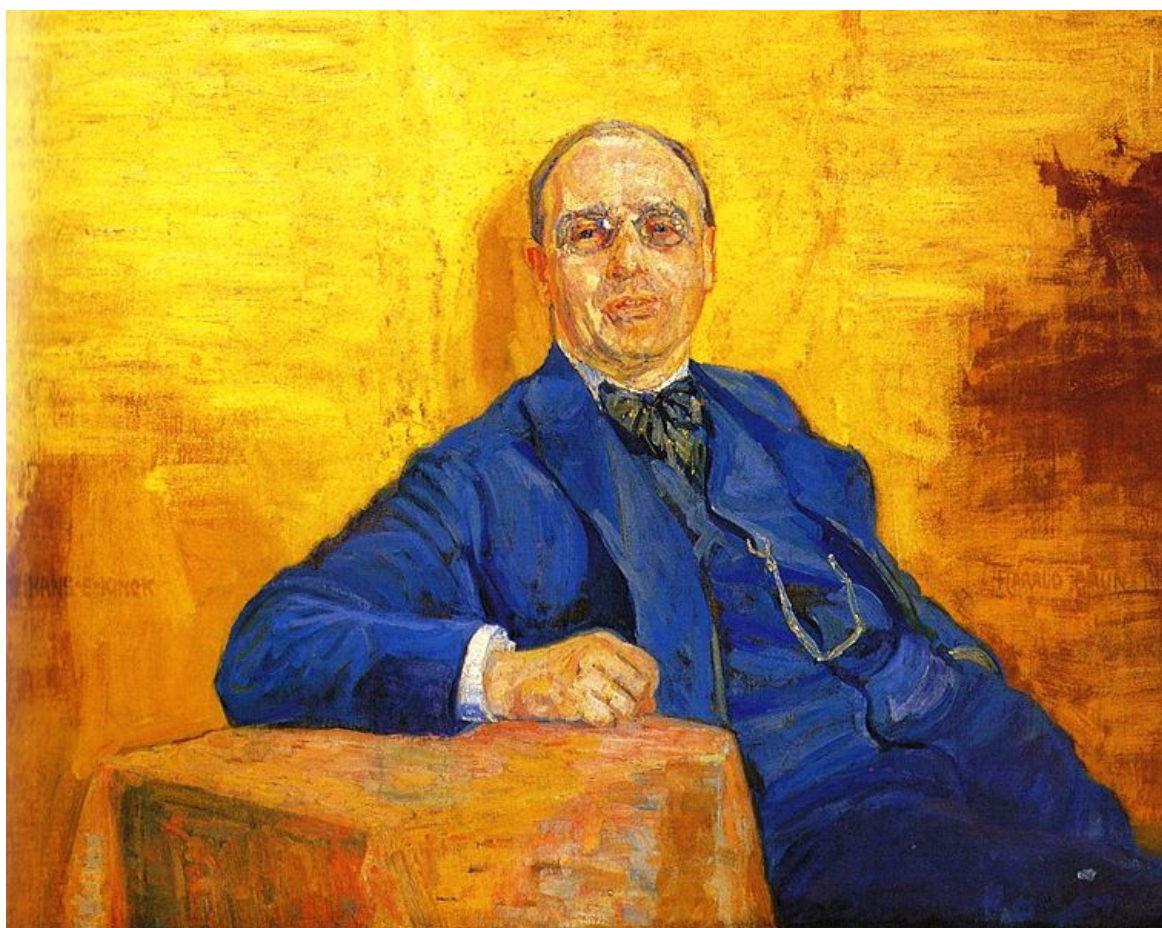
Hans E. Kinck: *Flaggermus-vinger*

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Flaggermus-vinger

Hans E. Kinck

1895



[Felen i vilde skogen](#)

[Hvidsymre i utslaatten](#)

[Tomme reder](#)

[Tore Botn](#)

[Vaar](#)

[Korstroid](#)

[Flaggermus-vinger](#)

[Datteren paa Breibø](#)

[Fele-Aasmun](#)

[Gøken graa](#)

[Høstnætter](#)

Felen i vilde skogen.

MED ét hørte de en stygg hujing – det kom fra nedre side vandene.

Den sexten-syatten aars sønnen Torstein smatt ud av stuen, ud i bælgmørke kvælden. Konen, mager og lys, tog sig for bringen og sa «jössøs».

Det var lige under jul. Manden kom hjem til fjældgaarden Vasslid nedfra bygden; han hadde det med at huje slik mørke kvælder paa hjemvei, styggest naar han hadde været indom hos landhandleren og drukket, – men ogsaa ellers.

Hun reiste sig fra rokken, stod bortved kokeovnen, tænkte og frøs i uhygge; – det var som at ta et udyr i fang lige ind fra vilde skogen, naar han kom hjem slik, – denne svære karen, svart i haar og skæg og med svarte øine, som hev sig i hvasse glimt.

Gamle mor til manden, som sad hvidhaaret bortved ovnen, saa op paa konen, – øinene vided sig, det lysned underlig over det rynkete brune ansigt fra en brand langt væk; hun gjorde aat endda, og det var hun, som hadde forgjort konen, sa folk, dengang da hun tilsidst tog gutten paa Vasslid. –

Sønnen gled nedover bakken; han maatte ud, hvergang han hørte faren huje, fik ikke fred før; men dennegang var det noget andet ogsaa, som stak ham. – Alt var svart herude; fjældet var svart, og luften og liden, og den brede lange skogen nedenfor vandene var svart. Ved fjøshjørnet stansed han, satte i en hujing, saa ill og skarp han vandt; han holdt pusten, lydte ind i stilheden, som fulgte.

Det svarte bortenfor Troldbærg.

Og hun Sella i fjøset, budeien, tonte høiere og høiere; hun fælte, skønte han. Sønnen kom igen styggere; – fjældet kasted tilbage fælere.

– – Han skulde nok lære far sin at tie, han, – han kom her hjem, ret som det var, og skræmte Sella og skræmte den bleke moren! – –

Styggere og styggere blev skrikene. Bælgmørket, skogen, alt rundt om fyldtes av skrømt og udyr; det gnistred av øine, det tusled av labber.

Og fjøsdør-kroken kom paa; hun tonte stillere derinde. Hun fælte vel paa en anden maade ogsaa; – faren hadde været indom der alt et par gange nu i det sidste, naar han kom hjem om kvælderne, klaged hun. – –

Han hudde i, det styggeste han vandt; – – aa, i kvæld skulde han slippe stanse længe nedved fjøsdøren, skulde bli saapas skræmt, at han blev glad, han kom i hus. Han kunde ha sig hjem – han var gift, karen! – –

Gang paa gang hudde han i; men nu svarte det bare fra fjældet. Faren tagde; kom vel hid under Troldbærg nu, – og *der* storspøgte det rent, saa han holdt nok kæft.

Sønnen tagde ogsaa, lydte til susen i skogen, til elverne, som randt rundt om, sinte og store efter sidste styggeveirs-riden, – lydte efter Sella, som stod dødsstille indpaa fjøs gulvet. –

Faren pusted hidover volden, gled forbi i mørket; han for snøgt i kvæld. Der tog det i fjøsdøren; den var stængt. Han pikked paa én gang. Sella rørte sig ikke. En gang til.

Saa gled han forbi op mod vaaningshuset.

Sønnen hørte ham ramle ind gangen deroppe, – hørte den stærke stemmen hans, – saa uro i talglyset; han fyldte stuen, naar han kom slik, soped med sig alle skogens udyr, saa det rørte sig efterpaa og gliste i hver ro, og mor og søn laa og fælte hele natten. Han slog aldrig, klamped bare omkring i svære støvler og pusted tungt.

Det gøs i Torstein; han pikked paa fjøsdøren. Hun lukked op.

«Ha du mjølka?» hvisket han.

«Ja!»

«Skonda deg daa!»

Og hun skyndte sig opover med mælken, mens han sad igen paa fjøskrakken i bælgmørke og ventet. –

Hun var snøgg; – hadde bare sat mælken indom døren og ikke silet, sa hun. – Han tog skindlygten hendes, hented ned felen, som laa gemt opunder bjælken ud i løen – den han hadde byttet til sig mod sauens sin, som han sa til faren var blit

væk i fjældet.

Han mælte ikke et ord, da hun kom igen, napped i strængene og lydte, satte den mellem knærne og hukte sig, hukte sig mer og mer, saa den tynde forvoxne skrotten bugtede sig som en ring. Hun stod og saa paa den smale halsen, som strakte det svarthaarete hodet kælent indtil felen.

Kørene flytted øren, lydte og risted paa hornene.

Det gik i døren deroppe; hudde stygt imod skogen. Sella trykked paa dørkroken. Torstein tog et drag over strængene; den læbemyge brede munden klemte sig fast sammen, og bag de mørke-, mørkebrune øine gnistred ild, som ikke kunde holde sig i ro.

Det var farens blik.

Men ansigtshuden var lys, det var morens. – Det hudde en gang til – nu var det nærmere.

«Jøssøs!» sa Sella og løfted paa laakkene, som laa halvt nedpaa de store graagule øine.

Lidt efter strøg noget bortover døren derude og pusted; Torstein stansed buen og stirred paa hende. Saa gled det av, rusled opover bakken; og Sella slap kroken.

Han satte sig paa krakken og tog tunge drag over strængene; han trampet, saa fjøsgulvet skalv, snøggere og snøggere gik buen. Det var som en foss, som vælted avsted med alt, som Verden eied, og strængene stundom ikke vandt bære al denne laaten.

«Du æ styg' ikvæld, Tostein!» sa Sella, – ilden i øiet lyste lige mod hende.

Han hørte ikke.

Han vidste ikke selv, hvad han spelte; det var ingen slaatt, han hadde lært sig: han spelte om folk paa langreis, spelte om brede solfyldte bygder i sommerveir; og han spelte om store dampbaader i skummende jag paa blanke havet, om knuste dønningers sprøit opefter de ytterste skær; og han spelte om høie svære kirker med stille stegende sol i hvidmalt væg.

«Da gneistra taa deg, Tostein!» sa hun og skærmed over øinene.

Han spratt op, slog armene om hende. «Ja ve du ha meg daa!» skrek han og klemte.

Hun stræved imod: «Uf daa! – eg fæle taa deg, Tostein!»

«Ja ve du ha meg daa!»

«Ja-a; – fara fint aat daa!»

Han slap hende, satte sig, gjorde kælne stryk med buen. Han bøied sig mer og mer udover felen; hun krøb sammen paa huk fremfor ham og saa langs ansigtet hans – det var næsten visket ud i det svage lys fra skindlygten, som var ved at slukne.

Myge toner, som snoed sig og sveipte sig rundt om felekassen, saa det, som risted og skalv saa haardt derinde under dem, kom længer og længer væk – det var som frost blev klædd og varmet.

Han la sig udover felen, tonte saa sagte til:

Aa felaa læt' in i vilde skogjen,

ja, felaa læte.

Aa ingjen høire aa ingjen ser,

aa ingjen grsete aa ingjen lær,

nei, ingjen græte.

Aa felaa læt' in i vilde skogjen,

ja, felaa læte.

Han ledte med haanden efter knærne, der felekassen laa.

«Ja–ha, felaa læte!» hvisked han igen, slap felen, trev om hænderne hendes, drog hende skælvende ned til sig bort paa en haug av tørt løv i ene fjøs-kroken.

Talglyset i skindlygten kom med det sidste blaff. Det rasled saa tørt i løvhaugen, bjældekoen rauted sagte og langt spørgende. – – –

– Det gik i døren igen deroppe, hudde stygt imod skogen.

Torstein spratt op, famled sig frem i mørket, fandt felen.

Sella efter; holdt i ham; ba:

«Tostein daa! – Tostein –! ve du 'kje ha meg, daa!»

Han svarte ikke, rev av kroken, skyndte sig ud, tog tunge drag over strængene; dette her inde i ham skulde finde vei allikevel – vildskaben maatte faa leve! – –

Hun fulgte bortover volden. Faren hudde oppe paa tunet.

Dragene blev tyngre og tyngre over strængene, han spelte om andre ting end før – om lange sjøer paa stormmørkt hav, om høstdøde heier uden stige, om dybe

kløfter i vilde bæret, om svarte nætter i skogen.

Hun sled i ham, vilde ha ham ud av dette; hun skønte den vilde susen om felen, som reiste med ham fra hende.

«Tostein, – ve du 'kje ha meg, daa!»

Han svarte ikke, spelte og spelte.

Men det duged ikke med disse strængene længer; det han saa, rev felekassen ud av hænderne paa ham; han slængte den bort mod en røis, saa det sang og brast, – hørte den danse nedover volden; han saa saa grant, hvor den for i mørket, det var som det stod ildslue om den, – og i ildsluen smøg tusser og sprang huldre, smatt under furu-rod, gemte sig i stenrøis – stygge rare myge skrotter.

Langtrukne kvink og strænger, som sprang! Og efterpaa bælgmørk stilhed.

Han slog op en stygg skratt.

«Du ve 'kje ha meg, daa!» sa hun lavt og slap ham.

Der kom ikke et ord til svar; han pusted. Han saa en lang stille lysning over furuskogen, – og derindei brede grønne bygder i solskin, og gilde byer med hus i hus.

«Me sku' 'kje gjort detta, daa!» hvisked hun.

«Nei, nei. Men *daa* fyst kjende eg, kor du fælte», svarte han stilt og blev væk i mørket, op imod huset. –

Hun gik nedom stenrøisen, kendte langs volden, fandt felen. –

– Men dagen efter strøg Torstein ned til bygden og fulgte dampen til byen; han maatte ud og se, hvad det var i den lysningen udover brede lange skogen. – –
–

Han var hjemmefra femten aar, hadde faret viden om og været mangeslags; begyndte som kjørekar i byen, blev siden læregut ved musiken og slog paa tromme.

En tid drog han rundt i østlands-dalerne med trækspel, i lag med et landstryger-kvindfolk, som slog paa triangel og sang. – Men den sidste tid holdt han sig mest paa Nordland, var med paa vinter- og sommerfisket.

– Saa han hadde set store byer, der hele hære spelte under høie trær, og

kisteklædte folk gik og drev, og brede sollyse bygder; og han havde set sjøsprøit om de ytterste skær og lange bølger, som gled til havs uden endskab og maal. –

Men alt var blit anderledes nu, end det var i lysningen over den brede lange skogen.

Det var slik laat i alt han saa, en sus saa stærk, at det rakk for langt – han blev ikke med; det var som hjemme i Vasslid, før han fik felen, – naar han sad inde vinterkvælden og lydte paa nordenstormen, som kom hivende om hushjørnet ovenfra fjældet; – eller naar han laa i solbakken om søndagene og stirred langs furutoppers tæppe eller bortefter blomstertækket vold. Det banked i sindet hans, vilde med ud, vilde suse og fylde skogen, det han kendte; det suste fra ham isteden, saa han ikke kendte det han saa, og han laa igen paa bakken, ked sig og tom.

Slik var det med det, han hadde set disse femten aarene; det var som paa Vasslid, før han fik byttet til sig felen. –

– Saa, en dag paa Nordland, fik han høre, at faren var død, og moren tænkte sælge gaarden. Han reiste sydover med første sildejægt; han vilde hjem til Vasslid, for den matted bare denne flugt i sindet, som altid, altid vilde længer; han skønte det nu, der fandtes ikke fele stor nok i verden til at bære det, han kendte inde i sig, videre.

Moren flytted ned til skyldfolket sit; Torstein vilde være alene i fjeldet om vinteren, begynde paa igen, huje stygt imod vilde skogen, se utyske-øine gnistre i stenrøis og indunder furu-rod.

En mørk høstkvæld stod han i løen, lyste rundt om med lygten og regned ud, om høiet strak til. Opunder bjælken stak noget frem, graat av høistøv og vævkone-væv.

Det var felen.

Mindet løb ned over ham med prikkende gys; høstkvælden stod der for ham, da han spelte fra sig Sella. Han studsed; veied felen med haanden; tænkte.

Saa risted han sig, gik snøgt ind i fjøset; nei, kvindfolk skulde ikke komme paa gaarden! Menneskene i det hele var lidet tess, dem han hadde set, – men allermindst var kvindfolk det: – enten fælte de for ham, eller ogsaa var de bare et stykke vildt kød, som skalv efter hans fangtag og ellers ikke tænkte paa nogets slag.

Nei, han vilde ikke se kvindfolk paa gaarden! Derfor stelte han buskapen selv. –

– – Men strængene var kommet der igen. Han skønte det – og en lang varm strøm flød ind i sindet –: Sella hadde ledt den op nedved stenrøisen, – og *hun* hadde sat strængene paa, – og *hun* hadde stukket den op under bjælken, for det var bare *hun*, som kendte pladsen.

Han napped i strængen, kendte rundt om felekassen gang paa gang, kælte med den, satte sig paa fjøs-krakken. Han stemte; det var brest i laaten, – kassen var sprukket under, men et gult bastebaand var snøret om og holdt sammen.

Men han svor inde i sig: – kvindfolk skulde ikke komme paa gaarden! – –

Han strøg let over med buen.

Det løsned inde i ham, tog til at flyde alt, i tusen blinkende bækker; han saa blomstrende græsvold i summende lek, – saa skælvende sol paa vindblaanet sund, – saa dampende dugg mellem vaggende myrulds hvidt; han lukked øinene og saa det fineste og blødeste, som verden eied.

Det øged; det fossed. Det blev brun høst paa græsvolden, brakende sjøbrot indover sundet, fykende sne over fjeldmyrens is. –

Buskapen vred sig i baasen for at se, risted paa hornene, og bjældekoen kom med en lang spørgende raut.

Døren lukked sig stille op; levende smatt fra mørke høstkvælden, det ene levende efter det andre, haarete frosne styggeting, som fylgte fjøset med gufs fra ødsligt fjæld. –

Der var en stemme ude i mørket; han lydte.

Aa felaa læt' in i vilde skogjen,

ja felaa læte,

sa det.

Han løfted paa øienlaakkene og saa vart ud; i lyset fra lygten stirred et blekt jenteansigt ind

Aa einkvann græte, aa einkvann lær

ja einkvann græte,

sa det igen og kom lenger ind.

Fossen sagtmed over strængene. Noget sugende vildt i øiet hendes derude tog

ham, en underlig langsynt længsel, som ligned vintersol ind i rimet skog, – lammed fingrene, som pressed om buen.

Han vidste, at folk sa, hun Sella nok ikke var rigtig de sidste aar, – kunde stryge paa skogen fra husbondsfolket mørke kvælderne og komme hjem først langt paa nat.

Hun gled ind paa fjøsgulvet, stod og saa paa ham.

«Ska eg hjelpe deg te mjølka?» sa hun.

«Du fær gjera so du ve», sa han. Ordene hendes var graat, som risped som naaler gennem hele sindet.

Hun tog bytten, satte sig paa huk bortunder en ko. Han stirred hen mod hende uden at se, lydte paa laaten: mælkestrimernes lekende sprøit mod byttebunden, saa kælen hvile i skumblæret dyb. Og felen fulgte stille efter. –

Om en stund tog hun bytten og lygten uden et ord; han saa, hun var færdig, reiste sig og blev med.

«Du lyt' stogga deg sjøl, Tostein!» sa hun ude i mørket; det var, som alt det, de skulde si, turde komme frem her.

«Men eg æ 'kje go te», sa han.

«– Eldes va du i stan te spela deg ratt burt, – burt fraa deg sjøl».

«Ve du gjøim' ena daa?»

Hun svarte ikke; tog imod felekassen og buen. –

Tre søndage i træk blev det lyst for Torstein og Sella; først paa vintren blev de viet. –

Og de vinterdøgnene paa Vasslid blev lyse som let skælvende fjældsol i smaa ruder. Dag efter dag gled, og maaneder gled; aar efter aar gled, stille, som hendes bringes pust i søvne, rige som lune aaklærs ly.

– Men saa var det en vinterdag fire aar efter, et landstryger-følge kom opom gaarden paa vei over fjældet til nabobygden.

De ba; spelte paa trækspel for og sang. Sella gik ud og ind og fandt frem mad og fælte. Men Torstein sad hele tiden paa sægekanten inde i stuen hos dem, lydte paa pratet og smilte underlig; – – det var som stuen fyldtes av den sol, som blinket i brede bygder, og av vognes rammel i gilde byer; det var som rige

steders glade speiling i hvert deres øie.

De hadde kortleik med, saa de spaadde. Og den jenten, som sang, ligned hende, han reiste i lag med opover østlands-dalen for mange aar siden; samme svarte haaret, samme gløgge øiekast, samme katteslæng med kroppen. –

Han blev siddende længe paa sænge kanten, efter de var faret videre til nabobygden, sad og lydte under stivnet smil, – for det *var* den jenten, han hadde reist omkring med der øst.

Da det mørkned, tog han til at drive ud og ind dørene; ret som det var, stansed han indpaa gulvet, stirred ud tvers gennem væggen; det var, som han hadde hørt noget i norden vinden, som tog til at plistre kold om hushjørnet.

Sella saa snøgt paa ham en og anden gang; hun hadde aldrig vidst, at han ligned far sin, som han gjorde.

Den urolige blinken i de svarte øine øged, flytted sig snøggere, ledte efter noget langt væk. –

Hun fælte, da de la sig; øinene hans var som ødslige fjældvand, det svarte skægget som sammenvaset klunger og stive græsstraar ned for Troldbærg; naar han pusted, var det som gufs fra myr og mørke.

Hun turde ikke slukke talg-lyset i flasken, laa vaaken udover og ventede i angst: – denne vildskaben maatte en gang slaa ud! – –

Og han skønte det paa øinene hendes – det *var* morens øine, naar faren kom hjem; de ledte saa skræmt efter noget paa ham at hvile i.

Det blikket sa ligesom, hvem han var; det kom over ham, saa han ikke kunde styre sig; han sprang frem av sængen.

«Kor ha du gjøimt 'ena?» sa han; han sa det lavt, men endda var det som storm over vilde heier.

«I ledikjen!» sa hun; turde ikke andet.

Han op paa loftet til kisten hendes, trev nedi efter felekassen – den laa ballet ind i tørklædet; klamped saa ned igen, stormed ind, tog tunge drag over strængene, saa det fyldte stuen.

«Jøssøs!» sa hun.

Han spelte om alt det, landstryger-følget saa, om fri reis rundt verden, opover lyse dale og gjennom larmende byer; det øged til hvinende storm gjennom den

brustne feles strænge.

Hun snudde sig i sængen:

«Tostein daa! – – Du lyt' stogga deg, Tostein!»

Han hørte ikke, haardere og haardere tramped han takten, saa gulvet gik i bølgevugg; stønned tungt iblandt. Og hun ynkede sig under kvitlen. –

Med ét reiste han sig, slog op en vild skratt, slængte felen mod væggen, saa bastebaandet om den sprang, og kassen gik i knas, traakked paa den og strøg ud.

Paa tunet satte han i en stygg hujing indover mod fjældet, der veien gik over til nabobygden; Sella inde i stuen vred sig og ba for manden; – – jøssøs, dette var faren fra først til sidst! – –

Det bar bortover volden med ham; han vidste ikke hvorhen, -- bare vilde væk! – – og han kunde ikke komme langt nok væk! – Han kendte ikke nordenstormen bide, endda han var i underklær, der den feied nedover bakken med kornet sne.

Gang paa gang hudde han stygt mod skogen.

– – Det sused i furuskog, det dured gennem løvtrær, det flimred om øine, – flimred av lys over brede bygder og gilde byer, og av store flater av sjø, som vælted solguld. – –

Han vidste ikke, hvor han var, vidste ikke til nogen ting, da han satte sig i sneen. –

– Sella i stuen ynkede sig og ba; hun hørte, at hujingen gled længer og længer unna – nordenstormen om hushjørnet var mest lige stærk. Saa sprang hun frem av sængen, ud paa trappen, skrek «Tostein» med det veke mælet, som den hæse angsten mest hadde strubt. Alt i ét skrek hun; men intet svar.

Hun la ind igen, slængte paa sig klær, trev lygten; saa ud, til at vasse rundt i sneskavler hele natten. –

Bortunder Troldbærg laa manden, stivfrossen mest, med sne i det svarte skægg; det lysned av dag, da hun fandt ham. Hun blev staaende og stirre paa ham; sindet øged og vided sig, saa bringen blev for trang; men det frøs stykkevis – hun sukede ikke engang, da hun tog under armene for at slæbe ham i hus; nordenvinden var naadd lige ind i hjertet hendes.

Og sangen fra kornet sne, som rasled bortefter flaten, tog til at gaa i bølger;

nu skønte hun det, hun ikke hadde skønt et helt liv: hun hadde ikke været god til at fangta vilddyret i ham! – – Det var som sus fra mange strænge over sprukken felekasse – den samme slaatten han hadde tonet og spelt, mens han leved:

Aa felaa læt' in i vilde skogjen,

ja felaa læte.

Aa ingjen høire aa ingjen ser,

aa ingjen græte aa ingjen lær,

nei ingjen græte.

Aa felaa læt' in i vilde skogjen,

ja felaa læte.

Hvidsymre i utslaatten.

GERTRUD sad i kirkestolen en lys sommerdag, med hænderne foldet om Landstad lidt foroverbøiet og betænkt. En blek trediveaars jente med tykt gult haar og store blaa øine, som stirred og lydde mod første kordørstrinnet under halvlukkede laakk; hun vilde ikke se høiere, for op mod alteret gik præstesønnen bred og stærk, – han var fulgt med faren idag til annexet op i dalen og forretted nu; – var kommet over fjældene just, øst fra Kristiania.

Hun misted hvad han sa – der kom dotter i øren og slør foran øine. Dette, som hændte for en uge siden, var efter hende nu ogsaa – det var efter hende hvor hun sad og stod.

– – Ja, det var stille sommernat, som fyldte kirken; det var et par mil ind i fjældet. Ikke solglimt ind mellem blanke græsstraar, ikke røde paa de borteste nuter, – og hvidbladet vidje stod og sov op i bakkerne.

– – En graasval dugget sommernat.

– – Hun fik det ikke til at sove i utslaatte-løen paa flaten, laa hed og hev sig og tænkte paa mangt; hun tog til at fæle ogsaa, treged næsten paa, hun ikke var fulgt med drengen alligevel hjem til bygden om kvælden, lørdagskvælden.

– – Hun laa i høiet og lydde; der var kommet slik sagte surr i alt, slikt spel, du, og slikt liv – en hel drift op i bakkerne, som trængte sig frem over stengaren, sprang og smatt allesteds, vælted sig ind paa utslaatten over hverandre, – et lag

av alslags levende, saa stilt og saa blidt.

– – Det tog øret hendes, tog al hendes hørsel; og laaten lokked øiet frem til sprækken i løe-væggen. I lysegraa skodde gled ungdom, barfødt og let, slængte sig og hev med lange myge ben – ét tag fra én led, et andet fra en anden, – og stundom var det, som de kom op av selve jorden; – mødtes mellem saater, satte sig paa huk, sprang i veir, smøg ind mellem hverandre, klemte sig sammen til store følger, samlede sig bortmod bækken, som grov sig i krok nedover, yngled og øged.

– – Og der i bækken blev det først skikkelig uro og leven. Smaaunger tiskede og lo, klinte sig indtil hvidbladet vidje, sveipte sig rundt, spratt saa frem paa volden igen og gik i ring i bare kæte, kom tilbage og fulgte bækken, lag efter lag, ud i vandet, ud i det graa blanke vand.

– – Og derude fæsted de stræng, hver ny som samlede sig frem, saa længtende bue fik laat under sig, der den gled uset og let i bække-osen. Men sagte og lav blev laaten, for fingre trykkede paa alle strænge. – Og saa lekte det sig ud i lange bølger; felen spelte det frem i store følger, i myr, i stargræs, paa blanke vand.

– – Og langs aaskanten bortover løste et ansigt sig frem, – en lys mand, som hun mest ikke kendte, stor pande og blide øine, blød i kind og med smil om mund. Og hun la sig i hans syn; og hun strøg sig mod hans kind.

– – Men det mørknede og mørknede, saa kindet gled unna og manden blev væk. Men felen øgede; buen blev hele lange aaskanten, og kassen brede vandet; – men fingre trykkede paa alle strænge.

– – Ingen klar let; ingen klar laat – det gled ud i graa nat, al laat av folk og av dyr, ud i skoddegraa syngende nat.

– – Men endda øgede felen, saa selve flaten blev fele, som skalv sagte under løen; og al den kaate ungdommen var med og drog i buen, spratt og napped i strænge. Men altid saa trykkede fingre paa dernede og passed, at laaten blev lav.

– – Hun gled ned fra høi-dyngen, frem til døren, skøv den stilt op, saa sommernattens svale flommed ind paa hende.

«Aa hei aa ho», tonte hun, der hun stod. Dette hented hendes syn, dette stjal hendes mæle – hun vidste ikke, hvad hun tonte:

Aa hei aa ho,

aa hei aa ho,
ha du reist mæ svevnen min, du?
Berre brakjen stend' bort i bakkjen aa sæv',
berre auren ligg' ner i bækkjen aa grev',

Aa hei aa ho,
aa – hei, – aa – ho,
Ken ha reist mæ svevnen min no?

Det tonte ustanselig inde i hende, begyndte paa igen gang paa gang; – det var *den* laaten i selve natten over volden, hun fik ordene fra den.

– – Saa vassed det i dugvaadt græs langs med løen; der stansed en kar stilt frem for aabningen, en natgraa kar, som smatt ind i løen, trak døren til uden ord. Hun kendte ham ikke, saa ikke paa ham, spurgte ikke efter navn; – det var vel én av dem, som var med og drog i den svære felebuen udpaa flaten. – – – – –
– – –

– «Gu trøste meg!» sukked hun i kirkestolen og klemte om Landstad, – hun hadde siddet saa og tænkt og mindtes sommernatten, at hun ikke var blit var, tjenesten var forbi alt, og folk tog til at gaa. Hun rejste sig og gik; skotted bort i præstestolen i det samme.

Hun gled ud av den gamle kirken, bortefters graastens-muren, hvor der sad tæt av folk, eller laa og solte sig bagom; mest ungdom, som ventede, lydte og smilte til felen, som tonte ud i solskælvende luft fra stuen bort i bakken, der bryllups-folk pleied ta ind, de som kom langveis fra; præsten vilde ha sig en pust først, hadde han sagt, før han vied dem.

Men herude tog mindet hende igen, saa den vesle felen rent stilned. Hun fulgte sommernattens glidende skodde, fulgte forbi lag efter lag; hun kendte sig som lekende blad, som flød i rislende bæk.

Hun sansed sig ikke, før hun stod langt bort under bakken, ind mellem hasler, hvor ingen fele-slaat naadde frem; hun tog nogen steg op i græsset, satte sig i mosen bag en hassel, med hænderne i fang.

– – Nei, hun vidste ikke, hvem karen var i utslaatte-løen den natten, – vilde

ikke vide det heller; havde truet sig til at ligge med lukkede øine, da han for om morgenen.

– – Men det var nu ingen, som havde slik lysegraa skræppe deromkring, uden præstesønnen; for den fik hun se, just som den blev væk nedfor borteste brækkerne paa vei til bygden, – hun var alligevel sprunget frem i døren tilsidst, da hun trodde, han var ude av syne, for at se. – –

Hun blev siddende uden tanke, hørte homlen surre, saa fevrelden hive sig i lunete kast.

– – Der gik lang svær sjø i luften, og paa den flød sommernætters sagte laa, skylled om øine, slikked ind i øret, – gled saa videre, risled mellem græsstraar, smøg rundt om stammer, fyldte og skylled, hvor det kom, la lysegraa skodde paa alt.

A a hei aa ho

aa – hei, – aa – ho,

sa det i blad, sa det i græs. – –

Med ét var det væk, – hun hørte præstesønnens stemme nedpaa stigen under braatet. Foran gik den unge lysklædte damen fra byen, som var paa besøg i præstegaarden i sommer; han gik efter, snakked lavt.

De tog sig vel en tur, mens præsten vied bort i kirken.

Gertrud reiste sig, stod og lydde; hun kendte ham saa langt væk, og hun kendte ham underlig nær – sut og kæte i slitende lek, saa pusten stansed; det gik højt og det gik lavt som svaleflokkes jag.

De prated lidet, – mest pust, naar han fandt en blom.

«Aa saa vakker! – aa saa rent for – deilig!» sa hun.

Saa lugted de begge, stansed og lugted igen, som de ikke skulde bli færdig; – og hun fik den.

Gertrud fulgte efter op i bakken, flytted sig sagte fra hassel til hassel; – – ja, det var sommernattens store pande og de blide øinene, det var bløde kindet og smilet om mund! – –

«Faa en av dig, jeg ogsaa da!» ba han om en stund.

«Ja–a», sa hun ligesom forundret og skyndte sig for at finde.

De gik stille, og hun ledte efter blomen.

«Men hvad vil du ha da?» kom det. «En glemmigei?» la hun til og prøved at le, mens hun napped op en blaa glemmigei av græsset.

«Jeg vil ha *dig*, jeg!» ropte han og hang sig om hende.

Hun tog imod ham, holdt om med armene. Gertrud hørte hvisk og kælne pust; flytted sig nedover nærmere og nærmere, hun var saa tæt indpaa dem tilsidst, at hun syntes, hun kendte varmen av dem. Hun blev mør i knæ og i krop; satte sig i græsbakken, var ikke god til at staa.

De to gik arm i arm videre langs stigen; vendte saa og kom hidover. –

De slap hverandre og tagde, da de blev var Gertrud; den fine bydamen ledte i volden efter blom. Men saa gik de langsomt igen, gjorde som de ikke saa hende i bakken.

«Eg ska 'kje seia noke,» sa Gertrud stilt ned efter dem, da de gled forbi; hun ledte efter præstesønnens ansigt for at se, om han blev glad; – hun saa bare, at han blev ustø og rød, lod som han ikke kendte, lugted paa en blom.

Bydamen snudde sig lidt. «Aa», smilte hun stilt og saa løst over lider og fjæld, «folk skal saa vide det alligevel!» –

– Gertrud sad og saa efter dem; – hun vilde været med og vidst det sammen med dem, – hjulpet til at tie om noget i lag med dem, – bare dette ene! – –

De tog hverandre i armen derborte, lo til hverandre.

Længe efter de var væk bag hasselen, blev hun siddende og se bortefter stigen.

– – Ja, det var dette, de vilde, folk, helst av alt, – gifte sig med hverandre! – Aa, det var slik synd! – – saar barnegraat ud i solskælvende luft! – –

Hun reiste sig, svinged ind paa en anden stig, væk fra gaard og kirke; hun var ikke god til at se paa dem gifte sig der borte ved kirken – det var saa vondt, saa vondt! – hun var ikke god til at se paa nogen gifte sig mer. Bare saar barnegraat altsammen ud i solskælvende luft! – –

Hun tog av opefter dalen og indover fjældet, samme veien hun var kommet idag morges for at se præstesønnen og høre stemmen. Hun hvilte ikke, stansed ikke for at puste; jævnt bar det over vaade myrer, langs bare bærgskolter og opefter bratte brækker. Hun kendte ikke, at hun gik; det var som en stærk elvestrøm av stille graat letted hende opfor hver bakke.

Men først op paa slaatten stansed hun, og her først stak en taare frem, en eneste lysræd én, i hver øienkrik. Længe sad hun ude, med ryggen til utslaateløen, og stirred bortefter flaten.

– – Hun kunde ikke skønne, at nogen hadde mod til slikt, – gifte sig og saa slaa sig til taals! – Hun, som hadde trodd, at en graaklædd kar hadde hørt en anden fele, han og! For hvad var denne veke bryllups-laaten at møde frem med! – Det var ingenting, imod den brede felen og den lange buen, – mod den svære sang-sjø, som selve livet flød paa, men som skylled høit over kirker og hjem! – –

Det var stilt inde i hende, stilt rundt om, – stilt som op i en hvidsymre-flok langt inde i skogen.

Hun sad der til dugg-skodden tog til at gli igen mellem saater.

Og graasval sommernat la sig sagte over flaten med den brede felen og den lange buen; og fra vand og fra bæk tonte det, og fra hvidbladet vie, som sov:

Aa hei aa ho,

aa – hei, – aa – ho,

her kjem' eg mæ svevnen din no.

Tomme reder.

TORBJØR hadde faat vinduet op i den vesle plas-stuen, endda faren trued, da han og moren gik til bryllups imorges; vesle-bror i vuggen taalte ikke den kvasse vaarsolen, maa tro.

Hun la sig ud; en mørkhaaret femten–sextenaars jentunge med to fletter udover ryggen, foran laa haaret paa skraa til begge sider, saa panden ligned et husbryst; hun var lige bred hele veien, stakk og liv i ét, uden snøring om midjen.

Hun stirred indover langs stranden. Bryllupsbaadene fra store-gaarden stak alt frem om næsset; stille gled de udover, paa rad, i jævn fart, store, tunglastede.

Hun maatte ud, ud paa bakken; hopped bortover, kantet og myg paa samme tid, helt frem paa hammeren. Dybt dernede under bærget gled de.

– – Her kom brud! – her kom brudgom! Her kom alt det, som var mest glad i hele verden! – – Og klangen trilled klar og kæk over trommen, som vane var for hver gaard de var udfør.

– – Ja her kom det! – Sol om stavne, sol paa blanke fjorden, sol paa hvide sneen i fjældene! – –

Og i bagskuten sad brudgommen.

Det graat bagom trommeslagene fra felen i forskuten, magtesløs, glædetørst laat, – ja at Svein vilde ha hende! – –

«Hu–i–j!» skrek hun og vifted ned; kasted sig om, strøg indover skogen, glemte veslebror og altsammen; det var vind av tusen viljer, som blaaste hende ind mellem hvidnævret bjærk. Hun hopped over bækker, sprang over rødder, sank ned i blød mose; hun saa intet uden saftblanke blad, hørte intet uden fugle-lokk, lugted intet uden vaar, som grodde og yngled.

Hun stansed bortved en gammel bjærk, saa paa trostefar, som netop smatt ind i redet lige over; der for ild i begge hendes øine, hun slog benene om stammen, halte sig opefter, stak haanden ind efter der, det var prat og tisk uden stans, rev rede-kvist ud. Grønne smaaæg trilled, og trostemor titted ud; hun tog hende i benene og slængte hende ind imod stammen.

Saa bar det til næste træ; hun kendte det som æggende spænd i hver sene, hede prik i hver aare. Det dryssed av kvist og av smaaæg, stundom unger; fra træ til træ, det ene rede efter det andre; saa det laa og spratt rundt om og flaksed i mose og fjorgammelt løv.

Skrik skar over hodet hendes, hidsige skrik, og smaavinger smaldt i rasende flaks. De fulgte indover skogen, stundom foran, stundom efter, rundt der hun var; det var som gloende ring i luften, som vilde trykke sig ned paa hendes hode.

Flokken tætned; skriket øged.

Det var brændende lyn, hvert lidet fugleøie, som vilde slaa ned i hende. Hænderne skalv. Men de ledte mellem grene; rev.

Rædsel kasted sig over hende, – det var som alle mennesker var efter hende i dette vingesus og i dette skrik, ikke ét var i hendes følge. Men hænderne ledte og rev.

«Hu–i–j!» skrek hun og skratlo.

Hun vendte, tog de samme træer tilbage, traakked sund de ægg, som laa hele igen, rev ud de sidste kviste.

Og fugle-flokke fulgte.

Hun skalv over hele kroppen, da hun naadde hjem til Plasset, og øinene kasted sig skræmt.

Denne æggende rædslen blev med lige ind i stuen; det gabte fra smaa røde næb, det fræste, det illskrek.

Hun sad paa bænken og lydte paa skogen; – – aa dette var laat, som det var magt i! – – Ansigtet skifted, lysned for hvert nyt skrik, hun hørte ind gennem den aabne dør, mørkned snøgt, naar det tagde.

– – Ikke det gran var igen! – det var slet og greitt som før vaaren kom, før de kælne vingeflaks og før de stille pjutrende kvælder! Slik skulde det være! – –

Hun greb om vuggestolpen og til at vugge; traakked paa meierne og vugged sig ind i takt; – det arbeided sig frem, hvergang det stilned ud i skogen, som sagte magtesløs felelaat nedenfra bærget, der sjøen slog dovent indtil:

Inat ligg' han Svein i henas faang,
inat ligg' Svein sjaa hena.

Inat ligg' han Svein i henas faang,
inat ligg' Svein sjaa hena.

– – Han hadde glemt den klare høstdagen paa multe-myren i fjor!

Men saa kom skriket igen; hun vugged i, saa vesle-bror maatte holde sig fast og gav sig til at graate.

– Det drygde saa længe, før den skogen vilde tie.

Hun hørte det vaaren udover og hele sommeren.

En og anden gang kunde det gli blekt over ansigtet; hun retted sig, stemmed imod og knytted næven: – det var hun, som skulde vinde og ikke skogen! – –

Da høsten kom med de mørke nætter, begyndte alt unggutterne at finde vei gennem skogen til plas-stuen. –

Det for ild i øinene hendes, da hun hørte den første klyve over garen. Hun smilte og lydte paa de rappe vare steg gennem dugget haa, med vaade slikk rundt fod, stænglers knækk under saale; – – det var trostefars lokk, det var fugleungers smatt! – – Det satte sig slik vild glæde for bringen, at hun skrek «hu

–i–j!»

Da han pikked paa ruden og krøb ind i kammerset, skratlo hun, saa han visned væk og vilde ud igen.

Hun laa og lydte efter ham, der han kløv over garen tilbage; – det var redekvist, som brak, det var trost, som hven! – –

Og en sagte sjø kom klaskende med felelaat langt borte fra, glædetørst felelaat, som mødte sinte vingeflaks og stygge skrik. Sindet hvidned som lin og blev koldt, det tørked væk i stille snerpende rædsel, som ikke fandt ord. –

– Slik gik det med den ene unggutten efter den andre.

Men de kom igen; det var alligevel denne latteren, som lokked. Og hun var ikke kantet længer nu og lige bred; hun var myg og gran som hassel-rynningen fra iaar.

Svein reiste sig og gik ud av løen; han vilde ud og svale sig, sa han til konen, som laa igen i høiet.

Han gik bortover, blek og tynd, men senestærk. Slaatte-teigen hans hang som langstrakt hjæld midt op i dalsiden. Et og andet lummervarmt gufs kom fra det bratte bærg lige opfor, der solen hadde staat og hedet.

Han tog ned i sommerkvældens dugg, væded ansigtet; han saa konen for sig, tætvoxen og stærk, bred over skuldre og bred over kind, – det blev blekt om hendes rige mund, de tykke læber tørked væk, da han reiste sig, hun sank sammen ind imod sig selv. Og derindenfra hos hende selv laa det nu som skygge under tætte trær, stirred uden stans ud efter ham.

Han stod og lydte ud i sommernatten med store blaa øine, som efter fossesus stille sene kvælderne.

Det var slik underlig vent i luften. Og aaspebladene ud over bærget klapped ind mod hverandre, spurgte, naar kvældsgulet kom.

– – Det var skælvende suk fra trang, som ikke fik leve.

Han blev saar og syg, vilde ind i skyggen og rydde ud, – hente frem igen det, som sank sammen ind imod sig selv! – –

Han skyndte sig tilbage, ind til konen og til det friske høi.

Men alt andre kvælden efter var han ude igen; han blev ude med det samme denne gang.

Det var første kvælden, de ikke la sig sammen, siden ifjor vaar de blev gift.

Han satte sig i volden ned for hesjen, stirred tørst bent frem udover stupet og den bratte liden, lige ned i dalbunden, der elven blaaned i store svinger med smaaolder, som kanted mørkegrøn hver bred.

Han saa det tunge store blikket hendes under tørklædet over det sorte haar. «Æ du kje leitt?» hadde hun sagt, da han ikke vilde ind. Han hadde ikke svaret. –

Hun stod igen op i løe-døren, tænkte paa det, Torbjør Plasset hadde stukket til hende her i vaar – hun tjente nu hos naboen; Torbjør sa, hun fik gæte han Svein godt. –

– Han sad længe og lydte paa aaspen langs slaatten og opefter bærget; det var bare de første stille klappene, som var glade; des længer han lydte, des stærkere hørte han, hvor det frøs bagom bladene.

– – Der stod graat fra syge sinds dyb, som ikke hadde ord; flød gennem dalen, la sig op til liden udover, satte sig fast og ynked sig; det var kolde pust fra snevand ind i stengraa fjældet, som risled over myrer og tog fjældblomsters liv. –

Det tog ham i skuldren; konen gik fremfor ham, bøied sig og spurgte, hvad han saa efter.

Han svarte ikke; saa ikke op.

Hun la sig paa huk nedfor ham:

«Sjaa no paa meg daa!»

Det blev stilt.

«Eg ve ha kvældane fø meg sjøl», sa han sagte om en stund, med skræmte kast i øiet.

Hun reiste sig.

Han saa op uden liv i det blaa blikket; det gled gustent av, strax det mødte det lønlig sugende inderst i hendes mørke øie, som ikke det graatmilde sløret fik gent.

Hun strøg ham om træsken og gik; – der laa vel altid et og andet minde i hans sind fra den tid, han gik løs og ledig, som ikke *de* kendte, hadde Thorbjør

Plasset sagt; det gjorde saa med alle.

– – Men hun skulde nok gæte ham! – –

– Han sad igen og lydte paa aaspen; denne synkende tyngsel i alt la ham flad i bakken.

Men eftersom skumringen øged, var det, som ynken, som hadde sat sig fast i træet, tog til at slaa sagte med vinger.

En graa kraake slap sig ned i græsset. Der kom én til; der kom flere. Det var en strøm av flydende lette vingeflaks. Men stille var det; de tagde, de slog med stille graa vinger.

De spratt paa skæve bortover, stansed, glodde.

De var saa underlige, – bar hodeplagg over næbbet.

De voxed. De samled sig om ham, langlægget og graa.

Det var nok kendsfolk, han skimted det saavidt; det var jenter fra bygden, det var alle dem, han hadde smilt til og git løfte uden ord.

De søgte indpaa ham og lo stille.

«No fær du *ha* 'na – ja no fær du *ha* 'na!» hvisked det.

Han for op, skyndte sig unna. De spratt efter paa begge sider, jaged ham lige mod løen.

Men han vilde ikke ind, smøg forbi døren. Kraakerne efter om hjørnet. Han sprang rundt løen, alt det han vandt. Farten øged for hver gang. Men han kunde ikke komme væk fra væggen; de stilled sig i ring, gærded ham inde, trykked ham op til, – bare én jaged efter.

«No fær du *ha* 'na, – ja, no fær du *ha* 'na!» sa det rundt om ham.

Ringen blev trangere og trangere. Han rendte mod døren, saa den slitned av hængslerne og faldt indover; den, som jaged, var lige i hælen.

Konen skvatt op av høiet; stirred ræd paa manden, som laa og klemte sig til døren.

«Eg skjyna 'kje denna døraa», sa han, da han kom sig.

«Ho site noke laus paa hængslaa, ja», svarte det stilt.

Han reiste sig uden at se op. Han var ligesom lukket; hun var ikke god til at faa liv i øinene igen. Hun snakked til ham, hun strøg ham om træsken; hun stræved som med en druknet mand.

Hun satte sig paa døren, da han havde lagt sig, stirred paa ham; hun vilde ikke sove, vilde ikke være fra ham den mindste stund, – hun vilde fange de lukkede øines første blik, naar morgenen kom. –

– Han laa og tænkte paa den kraaken, som havde været værst, den, som jaged efter og var lige i hælen.

Det var Torbjør Plasset.

Og han mindtes multe-myren for to aar siden, da han laa om halsen hendes og hvisked saa sagte, han vilde ha hende. –

– Siden den gang visned blikket hans væk, saavist som kvælden kom. Og konen stred uden nytte for at finde det igen.

En dag, solen stegte under det sorte bærg, stod han med stuttaarven ytterst paa stupet og saa ned i dalen.

Det var folksomt paa flaten mellem de smaa graa utløer. Det hvidned i skjorte-ærmer, det rødned i jenteliv, det blinked fra ljaa, som skar gennem græs.

Og op fra nedre-løen hans øverst i dalen lo det, saa det fyldte liderne opover med klar sang; al den andre latteren ligesom stilned mod den.

Angstens stilhed fra den sidste tid løsned langs fjældet, det tog til at flyde igen og risle gennem hver en aasp.

Det var som hundrede bække fra smilende sind, det var som snak-i-søvne fra vaagnende savn. Han kendte det inde i sig som solstriber indpaa gulvet en helligdag.

Det var Torbjør Plasset, som lo; det var lokkende som bjældeklang langs lange lider, det var frisk som morgen-skoddens drift mod snehvidt fjæld.

– – Nei, ingen jente var som den, én først traf! ingenting blev som de første skælvende hvisk til en skælvende hals! – –

Men der kom ny rædsel med, – han stræved mod mindet for konens skyld. Løs taage la sig om ham, saa det ikke var veisynt længer; en dag blev den vel for tæt, saa han gik sig udfor stupet. – –

– «Ka æ da, du ser ette?» spurgte konen lige ved ham og skotted ned mod dalen. Der var slik utryg nyfikenhed i blikket og glæde ogsaa, – hun trodde nok, hun var kommet over ham nu! – Men saa gled det over til bare frost.

Han svarte ikke, gav sig til at slaa ind under aaspebusken; gik og lurte stilt med ljaalen: – ja hvis hun voged at stryge ham om træskoene, kappede han haanden av hende med ljaalen! – –

– Og Torbjør stod dernede og lo ved sig selv: – hun deroppe gæted nok ham fra sig! – –

Da kvælden kom, var Svein ude og stirred ned mod flaten. Latteren sang olover lid og ind imod svarte bærget.

Denne rædslen, da det kom, kærlighedens rædsel, skar sig lidt om senn ud tvers gennem ham; han kendte ikke uro og taage som før, han var ikke ræd, om baandene til konen løsned.

Den ene efter den andre gik ind i lørerne dernede. Men en rødlivet jente stod igen i skumringen og skratlo. Han saa hende og blev staaende, han og.

– – Det var avstand, som skulde til, dette lette langt væk, som skalv som morgendis i sol; for det var nu bare længselen, som hadde fred.

– – Og den vesle røde flækken i det graagrønne, var dybet, som blomsteremmen kom fra; og hun gav mælet, som hvisked i aaspens blade. – –

– «Du ve ha kvældane fø deg sjøl, ser eg», sa konen og gik fremfor ham, med øine, som smilte stikkende blidt; hun lod som hun vilde drive løier.

Han braavendte sig mod hende:

«Om dagane arbei!» bed han i. «Aa om –!»

«Neinei!» prøved hun stagge ham og blev væk snøgt op over slaatten.

«Du gjæte meg aav in i vilde fjælde!» skrek han efter hende, hvid av sinne; han haded hende og det tunge sugende blikket, – hun plukked blade av aaspen heroppe, saa mælet ikke sang længer! – –

Hver dag, hvor han gik og stod, hadde han øinene hendes efter sig; de skotted efter, hvor han stirred hen. Dette blikket var som elvens gnag under older-rod, stemmen som fosse-lek under iskold fonn.

Men naar folk kvæded, maatte han støtt ud; han maatte ud i aaspeblades spel, – ud i glade jenters skratt.

Og kraakeflokken jaged ham ikke mer i hus, – rædslen for ny kærlighed var der ikke længer; det var bare mod, én trængte!

Han flytted sig nedover liden. Og Torbjør stod paa flaten, saa det med glimt i øiet: – hun skulde nok le ham helt ned fra slaatten en dag! – –

Og en dag stod fire mand op i slaatten og satte op løiparstræng. Ved nedreløen stod andre og strakte paa den og vandt den ind paa spelet.

Nu kunde han faa høiet ned paa flaten efter hvert, sa han, saa køringen hjem til fjords faldt lettere til vinteren. –

Han stod og slog paa strængen, saa det sang nedefter den over hodet paa den rødlive, helt frem til spelet; det kom igen med sang fra flaten. Klangen skalv gennem luften, op og ned.

Og hun skotted op.

Hele eftermiddagen og kvælden, den skulde bruges, holdt konen sig nedenfor manden paa slaatten; og da manden laged børene til opved løen, sad hun ned i busken og ventede, der stigen smatt nedover liden.

Han ropte til hende, at hun fik sætte børene paa strængen, saa skulde han staa nede og ta imod.

Det vilde *hun!* skrek hun og blev væk bagom busken.

Han svarte ikke; stod og stirred og bed tænderne sammen. –

Kvæld efter kvæld gik det saa. Hun passed paa, var tidligere og tidligere nede bag busken; tilsidst var det ikke mer, som hun snudde høiet til middags, før hun strøg.

Og mer og mer var hun efter ham, for hver kvæld hun kom hjem – Torbjør stak til hende støtt noget nyt.

Det hændte, at hun blev i løen natten over og kom tilbage først om morgenen.

Men en kvæld fik han et par mand med og flytted strængen i øvre-enden. Han fæsted den høiere; slaatten hælded ogsaa mer unna, her den nu stod.

Folk skønte ikke, hvorfor han vilde; han svarte bare, det var for slaatten længer bort i brækkerne. –

Næste morgen tidlig alt stod tre-fire bører færdig snørte bort ved strængen, da konen kom frem bag busken nedenfra flaten.

– Hun fik sætte disse paa i kvældingen, sa han, hale i strængen godt, saa hun

naadde op i.

«Eldes fær du gjera, ka fàn du ve!» ropte han og blev væk nedover forbi hende. –

Han laa bagom olderen dernede hele dagen, keg over elven og lydte paa latteren bort paa flaten. Torbjør saa ham nok og lo mer, end hun pleied.

Og da kvælden kom, rusled han frem paa stigen, over kloppen og bort til nedre-løen.

Torbjør sad udenfor væggen og smaatonte; hun saa op og svarte «gokvæld» – det var som lette nip i fine strænge.

Han blev staaende bortved spelet, skotted paa hende; han kendte det som stille rislende lek mellem sind og sind, – som laat fra søvnig siljefløite ned i bækken.

Han stak stangen i spelet, la sig paa den, – han vilde strække strængen endda lidt.

Konen deroppe stræved; han fulgte hende med øinene. Nu naadde hun saavidt op i strængen, halte den ned med haanden, alt det hun vandt, hang sig i den næsten; tog saa børen i den andre haand, hægted kroken paa.

Det bar udover; børen strammed strængen og napped tilbage, saa den løfted hende i veiret, – hun blev med nedover efter hænderne.

Svein tog et steg mod den rødlivede, – det skalv og brandt i blikket.

Konen slap sig strax, naadde jorden og fik stanset i den bratte hælding, før det bar udover stupet.

Torbjør saa op; – men saa saa ned igen

Han stirred forbi hende mod den graa dugg-skodde bortover flaten. Han lydte paa børen, som skred nedover strængen uden følge – bare glidende svirr og lys røg om kroken; den hopped av strængen og gik rundt bort efter volden, med pust og støn. –

«Ein sku alder vera kar!» sa han stilt, da susen var væk.

Den rødlivede saa op igen og undred sig ligesom; reiste sig saa, smilte i blegkold haan under det mørke haar og gik.

Han hented børen, lemped den ind i løen. –

Der kom ikke flere bører. Konen rusled frem og tilbage deroppe, stansed

iblandt og ligesom vented.

Han gik langsomt opover.

– – Det var den gamle svarte tyngsel nedfra bærget, den gamle kolde lek i aaspen.

– – Det var som arm ustanselig ring-ring fra kirkeklokkers uglade malm, – som ikke skydde noget, bare de fik gjort én ordentlig ussel og tung. Alt var glædeløst og mørkt, som opunder kraakevingers graa fang. – –

– Og de stygge kraakeskrik blev det, som jaged ham i hus hver evige nat:

«No fær du *ha* 'na – ja, no fær du *ha* 'na!»

Sutt – dam – du,

aa sutt – dam – da,

tonte det høit en høstkvæld et aars tid efter oppaa hammeren ligeover sjøen; det stod som fossesus gennem bjærkeskogen. Tramp i volden og kaat skratt, stærke slag av flammen fra brake-baalet og røde glimt ind mellem trær.

Rundt om stod ældre folk og lo. Svein ogsaa. Men han stod og gemte sig bag de andre; han vilde ikke ses, – hadde lurt sig hjemmefra, hvor konen laa i barselsæng.

Der Torbjør lo, sad spelemanden, for der samled unggutterne sig.

Sutt – dam – du,

aa sutt – dam – da,

hun dansed uden stans; alle vilde danse med hende – ingen gut mindtes længer, at han fik gaa saa faa gange til hende, før næstemand kom.

Og Svein stak sig frem i hast, skøv til side.

«Eg lyt' faa ein dans taa deg, Torbjør!» tog han skælvende efter hende, – han vilde bare denne ene gangen.

«Jaugu ska *du* faa ein dans!» svarte hun i larmende godlynne.

De bortover volden; fulgte den trampede ringen rundt ilden.

Sutt – dam – du,

aa sutt – dam – da,

tonte de. Det tændtes i øinene hendes, kinderne rødned.

«Eg sku tekje *deg*, Torbjør!» sa han; nu tyktes han, han kunde si hende, hvad han vilde.

«Tekje *meg!*» lo hun, saa det svarte i skogen.

«Ja-a», sa han stilt.

Saa lo hun igen. Han slap hende.

Saa kom nye, den ene efter den andre, slap hende, tog hende igen; og hele flokken dansed efter for at være hende nær og passe paa, naar nogen slap; der var bare en to-tre, som laa igen ind mellem braken og kølte sig. –

«Eg lyt' faa ein dans taa *deg*, Torbjør!» tog Svein efter hende igen.

»Jaugu ska *du* faa ein dans!»

De bortover volden; det var samme jag i hende som vaardagen, Svein stod brudgom.

Sutt – dam – du,

aa sutt – dam – da,

det var tomme fang, det var øier i tørst, det var læber i brand, som gav iltre sprætt i foden; – sorg som skratlo, glæde som graat! – der stod et veir fra det, saa felen bortpaa brake-haugen var ingenting.

«Ha du lauga i iskaldt vatn?» spurgte hun og stirred.

«Ka meina du –?» sa han langt og vilde stanse.

«Ha du lauga i iskaldt vatn?» kom det igen.

Han studsed, svarte ikke; det blev stilt. Hun napped i, og farten øged. Det bar ind mellem braken, væk fra rundingen; flokken efter under hujing og skratt, saa spelemanden sad igen mest alene og gnog ved den røde flammen. Saa tilbage igen, – men længer og længer ud paa hammeren.

«Ha du trakka berføtt paa snø?» sa hun saa om en stund med stillere mæle, som næsten sang.

«Ka meina du –?»

«Ha du trakka berføtt paa snø?»

Han svarte ikke.

Auga syge,

lippaa brenn'

tungaa lyge,

foten renn',

gav hun sig til at tone og napped i ham; snøggere og snøggere svinged de sig rundt.

Han fælte og holdt igen; men hun drog avsted med ham, op i brakerynninger, over mosehauger, – ingenting stansed, ingenting hæfted. Og hun tonte det opigen og opigen, naar hun kunde for pusten, jagende snøgt og snørende hæst.

«Ka æ de du seir, Torbjør?» hvisked Svein mest uden mæle.

«Seir 'kje noke, eg!»

«Jaugu seir du noke!» pusted han og vilde stanse.

«Foten renn', sa eg, din tosk!» ropte hun koldt og napped i ham.

Men det var ligesom mer i dette nappet end før, en anden slæng med armen. Han kom paa knæ, tog sig for i bakken, trev om en kvist.

Han stirred op mod hende, hvid over hele ansigtet, – lige nedfor laa fjorden og vugged i brake-baalets røde skær.

Hun stirred igen; nikked.

«Kafø flytte du strængjen op i slaatten ifjor?» sa hun sagte.

Det blev stilt. Ingen sa noget. Han krabbed op paa hammeren igen.

Ungdom samled sig til, saa paa de to. «Jøssøs!» sa de og saa nedpaa fjorden. «Eg skrei mæ foten», prøved Svein at le.

Torbjør strøg opover volden forbi spelemanen, som sad alene og gnog; det bar ind over mørke stille skogstiger mod gaarden, – en og anden lysning fra brake-baalet.

Hun kendte sig saa høi, høiere end noget menneske, høiere end selve skogen; – og smil gled over ansigtet hendes, som lyn langt ud i havet en høstnat. –

– Klam og kold laa hun i kammerset sit og lydte paa sværmen i luften, sværm av rasende sind; det gabte fra bitte smaa røde næb, det fræste, det illskrek, saa det skar gennem skogen.

– Det drygde saa længe, før den skogen vilde tie.

Tore Botn.

HAN stod i bælgmørk høstnat, pikked paa det vesle sels-vinduet, dyvaad af regn, saa det silte med vand og med grus.

Det rørte sig derinde i sængen.

I det samme lynte det igen, saa selet blev lyst fra loft til gulv – hun laa som død av rædsel; hun hadde set det svarte firkantede hodet udenfor og lukked øinene: – – i slikt veir hadde han lagt op paa fjældet! – det kunde ikke være gutten i fjordbotnen, – det kunde ikke være et menneske! – for dette var for svært! – –

Han pikked igen, ropte høit, saa han var sikker, hun skulde høre det.

Men nu rørte det sig ikke mer. –

Han holdt pusten.

Det var, som uveiret fik tag i ham; han kom ind i flommen, som fylgte rummet mellem himmel og jord, – blev revet avsted bortover myren. Snart gik han opreist, snart krøp han, snart rulled han, snart stod han paa hodet, som han syntes gled paa tusen smaa trippende ben. Han vidste ikke op eller ned.

Lyngens sus var iltre stormkast, som vilde ha alt med sig; fosse vælted sig over tiskende bæk, raped nedover med revnende stenheller; brunmyrens sorg var sydende sinne, som hvisled om hvert levende.

Der fandtes ikke laat, som ikke var sprængt, og det, som var fint og hadde skap, fik kanter og spids.

Der var et jag i luft og i fjæld, som spændte og strakte alt, som var krumt og gik i bølger; der fandtes ikke vuggende ro – bare strammede viljers skælving. –

Han var langt udpaa myren, da han stansed. Han studsed og saa paa uveiret, – han hadde ikke kendt det, da han for opover – da var det som felelaat og sol i luften, han trodde saa halvt at jenten ventet ham.

Det knistred og spraked. Blaalig lysning rundt fjældkammen søgte frem paa himlen, der svarte skyer laa og slængte sig som stygge dyr fra nut til nut, langbenete og forvredne, stukket av brede ildkniver, med en torden, saa

skrænterne skalv, – det var som selve faste fjældet brast.

Han spratt i veiret i rasende sinne, knytted næve, stirred strid mod branden langs fjældkammen. Og uveiret gled ræd unna; han gav sig til at gaa igen bortover blødnede stiger. –

Men strax han snudde sig, fik uveiret mod som før. De tog tag i selve jorden, denne flom av slitnede toner; ingen rod fik lov til at staa, intet lyng, intet græsstraa, – fjæld og myr laa svart.

Det var noget i luften, som vilde, han skulde krype; og i myren glefsed det efter ham med sleipe jafs. Det var ingensteds, og det var allesteds – det var det stærkeste, som fandtes.

Han braasnudde igen, knytted næven mod det og stirred som før.

Der var et svært ragget dyr lige indpaa ham, med tunge labber og lynblaa ild i øinene; han vidste ikke, hvordan det kom sig – han tænkte paa far sin i det samme; – men det var mere ragget og mere vildt, det var stort som et fjæld.

Han sa ikke et ord, stod og stirred; det var, som alt blev døds-stille rundt om under blikkes ild, viljer brandt værre end lynet langs fjæld.

Han gav sig ikke, blev staaende og vente. Dyret randt tilbage, øinene slukned; det minked og blev væk bagom furu-naalers næt.

Og han gik igen.

Men strax vided det sig ud. Han skulte til siden, – han saa det nok, det maatte ikke tro andet! som det sneg sig langs furustammer, gliste og vented.

Han braasnudde og stirred det væk igen. –

Men det fulgte alligevel nedover langs stupene til Botn og videre bort over flaten helt frem til gaards.

– Han skønte, at det var et slikt tag gamle far hans hadde hat, da han kom maalløs hjem den uveirs-morgen for to aar siden og la sig til sængs og siden ikke vilde staa op eller snakke, saalænge han leved.

Men *han* kendte sig, som han var blit en anden kar, der han gled bortover bøen i høstmorgenens halvmørke; det var bra, det kom saapas tidlig paa ham, det var bra, hun i selet ikke lukked op, – for dette hadde strakt sener, det hærded hvert lem; det gav sindet en reisning, saa viljer skar luften kvassere end lynets egg.

– – Der var bare én kar i ham, en svær én, som var istand til at rive op snefjæld med rod, om han vilde – slik som han var klemt sammen nu og tætnet, saa intet udenom var stærkt nok!

– – Det *maatte* nu gaa an at være det sværeste her i verden! – –

Aar efter aar, i alslags veir, hang han i lange taug udover glatte bærg og stygge stup, hugg vreden furu og krøket bjærk langs fjord siden, saa det gik som ras lige i sjøen nedenunder med sus og plask.

Han vilde rage alt og klæ av, saa det raggete dyret skulde bli uden værende sted.

Han købte teig efter teig og hugg ud, saa langt ind og saa langt ud, han kunde komme; folk lo og solgte denslags skog for lidet og intet.

– – De skulde bli to om fjældet i denne fjordbotnen!

Dette beistet skulde ud! – Det hadde længe nok klappet folk i svarte myrjord med labberne sine. Han trodde nok, han skønte det nu der høit op ifra det blaa, hvor han hang i taug, naar han skotted udover trange fjorden langs bakkete smaagaarder: folk slæbte sig frem og krøp stilt over bø og bærg som ussel orm, – og de hadde da alle i sin tid faret med skælvende jag og latter i sind hver lørdagskvæld indover til jenten paa støilen. Med faren, som hadde været slik svær til kar og ingenting skydde, tog det den vei, at han gemte sig væk under aaklær for det; far hans igen holdt sig nok ude, men gik stille og tung, endda han som unggut var den kaatete og vildeste som fandtes, saa ordet leved om ham endda i fjorden.

– – Ja, det dyret hadde lagt labberne paa nogen hver opover ætterne og truet én til at fare stilt, – ingen fik tro, de maatte gøre, hvad de vilde! – Men nu efter hvert skulde det bli en anden leik!

– – Det stegte nok langs fjæld-væggen; det skalv nok sollys i den lergraa sjø nedenunder; vinden vugged nok i hvide bærg-liljer og smøg sig blidt om hans svarte haar; – alt sluttet sig sammen; hver blom og hvert blad prøved snakke ham fra. Men han hugg bare stridere: – det nytted ikke komme her – det nytted ikke be for sig! – dyret skulde ikke ha én busk at gemme sig bagom, naar han stirred det væk i maalløst stridsind. Det skulde ud – ud! – – ud i store-fjorden, ud i havet! – Ellers var han aldrig sikker, før det var der igen og la labberne paa

én! – –

– – Det var bra, budeien lukked den høstnat, saa dyret kom saapas tidlig paa ham; – far hans hadde hat jente at gaa til som ung, og siden fik han kærning, han likte, – og det hadde vel bedstefaren og; – saa det kom over dem, da de var for gamle og ikke hadde stridsind nok.

– – Nu kunde det være det samme, – han gifted sig med alle, gifted sig med hvemsomhelst; – der skulde ikke komme kvindfolk mellem ham og dyret; – saa kom der nok en søn paa Botn tilsidst, som aldrig hadde set det raggete dyret! – –

– Og han rigged den vesle halvraatne jægten, som ikke førte sten længer, og seiled avsted med vedlast sommer og vinter; folk lo og sa, det var en morsk kar, som ikke vyrded livet sit stort. Men da han efter bryllupet blev ved at krabbe i stupbratte fjældet og seile i den gamle skuten, ristede de paa hodet og sa, han vyrded ikke stort konen heller.

– Det hadde været svære folk i Botn, sa de, men aldrig én som denne.

Fjord-siden blev snauere og snauere for hvert aar. Men han likte sig ikke hjemme paa gaarden alligevel; fik aldrig levende fred, laa og lydte uden søvn. Han skønte saavel, det var noget, det laa og spekulerte paa etsteds; og han ventede det i torden, han ventede det i storm; han ventede det i stille graa sommernætter ogsaa. Men aldrig saa fik han se, hvor det var.

Det tog ham stundom slik, at han lurte sig ud, søgte til fjælds midt paa natten i alslags veir; han prøved paa at tvinge det og true det til at syne sig igen, – for han vilde vide, hvor det var, han vilde vide, om *han* hadde vundet.

Men det var ingensteds, det var som søkket ned; men det var noget inde i ham, som sa, det var her det gemte sig, endda der ikke fandtes skog igen. Og sinnet øged for hver gang han var hjemme, det brandt inde i ham, saa han kunde sætte ild paa selve bærget. –

Han maatte ud av botnen saa tidt han kunde; han lasted skuten, saasart han hadde hugget nok, og krydsed ind i store-fjorden og videre ud imod havet.

Han hadde som tiest været alene før, men han var det altid i den sidste tid; han blev mer og mer ill for hvert aar, saa han ikke var raad for andre at være i lag med ombord.

En kvæld lige før jul sad han bred og stutt, tykhaaret og langskægget, ved et bord alene i et logihus i sjøhavnen. Han var paa vei til byen med ved og sad vild i sindet, for uveiret vandt paa ham – han kendte, der var noget av det raggete dyret med i dette her; stormen var saa svær, at det ikke var tale om for nogen skute at true sig udover mod veiret, – seilene sprang som de var raatne. Tore Botn var den sidste, som kom ind paa vaagen. –

Han skrek bort til logiværten, han sad graa og rødneset og halvsov bagom disken; han vilde ha vass-grød for en hel daler, sa han.

Værten svarte ikke, han skønte, det var gaperi.

Men ingen jægte-skipper, som sad ved andre bord, lo; det var alvor i Tore's spøg, den var som fosselek langt ned i dybeste fjældrevnen.

Han skrek igen og saa med svart ilske fra store øine. Det blev stilt inde, alt døde, hver blink i øine, hvert smil om mund; det var som svarte storfugls-vinger slog om dem.

Men logi-værten tagde.

Tore reiste sig langsomt, rev en saueskrott ned fra en nab og la til værten over nakken, saa han seg i gulv bagom disken.

Saa gik han. De andre fulgte for at se; han var blit skrutrygget, – det var som han tog renne for at gaa hodestup i sjøen.

Han løfted den svære jernbeslagne porten av hængslerne, bar den med bortpaa bryggen og slap den udfor. Han slængte løs landtaug, hvor han traf, satte skuldren i vedstabler, saa de rulled i sjøen, slog alle, han mødte, i koll.

Han sa ikke et ord.

Skipperne stansed tilsidst, blev staaende og ly ind i mørket. De hørte ikke stormen; det var underlig stilt og tomt, som et uveir var gaat over havnen og hadde gjort den øde, – folk gemte sig bort i porter og indom disker; det var slik støtt, der Tore Botn fik rider. – Og han selv sa intet, – vilde bare gøre det, han vilde, komme og gaa som storm og lyn. –

Aarer larmed i jollen. Lidt efter skrek det i blokken ombord, han heiste seil; – og det knepred i ankerspelets malm.

Det bar ud havnen i det forfærdelige veir. Han stod ind fjorden igen med hele vedlasten, – det nytted ikke mod stormen med de kluter, han hadde. Han styrte

efter fjældene, som lynet lyste op.

Jægten skalv under jaget og plankerne skrek; men han førte alle de seil, som holdt; han vidste, skuten var fuldladet, saa sjøen greied ikke klappe den sammen; og kættingerne holdt nok, som han hadde spændt rundt skroget.

Det soped indover, forbi skær og de inderste fyr, time efter time i brak fra sjø og skrell fra torden; og skummet laa hvidt rundt om, hvergang lynet lyste. Brot foran og brot bag; det var som at fare gennem en ur – roret var op ifra, ret som det var. –

Han stod haard og kold, med bare vilje igen i sindet; der fandtes ikke andet end hvide knoker i det, som skalv efter at faa bruge sig, – hvide som knokerne i næven, som klemte om roret og tvang jægten, naar den skar sig bort i en sjø.

Sindet var som rummet mellem himmel og jord, med vanvittig drift av slitnede skyr om fjældnut – uden maal, uden samlende haand.

Og lidt efter lidt var der, som alt pressed sig sammen til en laat, som fik hele verden til at skælve, som skuten skalv; det var en laat, som laa saa langt bortenfor kvældsgulets vift i lyng og i pors, bortenfor varme sjøers hvisk op i solstegt sand, – ja saa langt, saa langt bortenfor alt det, at der fandtes ikke menneske uden ham, som skønte det. Det var et rop indfra inderste luften, det var et støn nedfra dybeste fjældet, det var et brøl ud fra ytterste sjøkam, som brast.

Det skalv inde i ham av vent hele tiden: det var samme veiret som sommernatten op paa brunmyren; kanske det var herude i store fjorden inat igen det han saa dengang! – for nu var det ikke i botnen mer. – –

– Men deslænger han naadde indover, desmer glemte han, det var uveir, – og viljen brandt ikke værre end lyn. Det blev saa stilt, syntes han, saa han blev ræd – han maatte ha mer! han la jægten mod veiret. Men seil revned efter seil, saa han vendte igen saa snøgt han kunde, mens han endda hadde en klut: – det var da uveir nok endda! – –

Men da han paa morgensiden svinged om næsset ind vesle-fjorden, var det som sol i luften. Han kunde ikke for det, – men han stod og tænkte paa den tynde svarte konen, som han ikke vilde hat, bare hented sig paa slump fra fattigplassen ud i fjorden; han tænkte paa den ti-aars gamle sønnen, som aldrig skulde se dyret.

Og han hørte knirk i støils-sængen hos hende, som ikke turde lukke op, og tænkte paa: om han havde faat hende –! – Det blev stillere og stillere rundt om, og den skælvende venten paa udyret la sig; laaten i luften blev vuggende lang som havsjø, som døved sinnet, – lange bølger i sind og lange bølger i alt, som var udenom! alt som havde kanter og spids, blev fint igen og fik skap.

Det blev til stirrende længsel efter kone, efter søn, efter hende, som ikke turde, – det blev til længsel efter alt uden skel. Og alt det spændte slakned.

«Tore Toreson!» sa han, nævnte sønnens navn til sig selv, vilde prøve om stemmen var blød endda. Han saa sig ræd om, da han hørte den; han havde altid været saa livende ræd sin egen stemme, naar han for alene, vilde ikke komme i prat med det udenom, saa det brød indover ham og fik magten.

«Tore Toreson!» hvisked han op igen; – det var, som han stod i sommer-støvs uro langs liden, naar solen glar. –

Med ét stak et stort ragget hode sig ind i riggen, la sig indtil fokke-stumpen og glodde med blaalig ild i øine.

Haarete kjæft dar du ligg',
skræmde du far min, du?
Glisete kjæft dar du tygg',
kom om du tor'!

skrek han og spratt i, før han sansed sig.

Det var, som han rakned op lidt for hvert ord, for det maalløse stridsind var der ikke mer. Han hadde ikke magt længer til at være én kar, en liden tætvoxen én mod det, som var udenom; det gik ud og det gik ind, som sjø gennem sprukken skute. Og sinnet graat gennem hver sans som bortgemt fugl i fjældvands-siv. –

Hodet i fokken vilde ikke væk.

Han slap roret, sprang forud, firte ned fokken.

Men hodet hang igen i tauget.

Han blev der forud, glemte ror og glemte skute, som vinden kasted med som den vilde; fandt frem en taug-ende og slog op imod masten.

«Kom om du tor«!» skrek han.

Men hodet blev der.

Det gav et støt i jægten, saa masten brak og tauge slitned; det gik overbord forud alt; han selv laa flat hodestup paa dækket.

Skuten stod paa land, tog til at hugge i sten og i bærg, saa kættingerne sprang, og plankerne løsned.

Han reiste sig, krabbed ud paa baugsprytet, slap sig nedi og vassed i land mellem takelage og ved; han var lige nedfor gaarden sin i botnen. –

I fjæren la to svære labber sig paa skuldren. Men han snudde sig ikke, gik stille og strid opover.

Det la sig udover ryggen hans mer og mer for hvert steg; han seg til knæs, tvers gennem græsroden i den regnvaade bø. Men fod flytted sig fremfor fod; – han vilde pinedø ikke gi sig! – –

Tyngre og tyngre blev børen, han kendte sig saa tung, at han trodde mest, det var selve styggemanden han bar tilgaards; – men han vilde pinedø ikke gi sig! –

–

– Opved stabburet la han sig indtil væggen, med spænde for foden mod den store sten lige ved hjørnet; han vilde staa ret! det skulde ikke kneppe ham i jord!

–

I halvmørket kom sønnen ud, saa faren klemmt ned mellem stabbur og sten.

Glisete kjæft dar du tygg',

kom om du tor«»!

gneldred den vesle i, knytted næver og stirred paa ham, strid og fuld av ilske.

Børen letned, da faren hørte barne-mælet; han reiste sig, smøg ind i stuen med sjøvand silende langs gulvet, retted sig og blev staaende uden et ord i alle de vaade klær, stirred raadløs rundt paa vægjerne, underlig ør og mat. –

– Han trodde, han fór til at skønne det nu: – der fandtes nok ikke ragget dyr op i brunmyren, det holdt sig til gaard og det holdt sig til grænd – kanske noget i selve ætten, som gik igen! – –

Han blev var sønnen, som stod i ovnskroken, hvid av sinne, og stirred hid, braavendte med ét paa gulvet: – sønnen saa ret! Han strøk ud igen i vild glæde, indpaa stabburet; – nu hadde han dyret! nu hadde han da tag i det tilsidst! – –

Han blev længe derude, saa konen gik efter. Men stabbursdøren var tung at faa op, for der laa noget indenfor; – saa Vesle-Tore maatte klyve ind vinduet.

Derinde hang faren i et taug, halvt hang, halvt sad paa huk; tauget var festet i dørklinken paa indsiden.

Vaar.

I vaarsol stod Endre, den ældste søn paa gaarden, bort i bakken, lang og tynd og lys, brak olderkvist av, flækked barken, saa den røde sevjen flød, og slap i elven – den kom væltende ovenfra med isgrønt vand udover glatte stene.

De skulde ha mælkesuppe til middag i Olderdal, for idag, midt i mai, naadde et sagte solblink stuevinduet – én dag før nu de sidste aarene, siden far hugg den svære krokfuruen for solen op paa Lyngnæs.

Et søkk ind i fjord-siden, det var Olderdal, uden at det var blit saameget som til smaafjord heller, med en græsvold opover i bunden; det blanke stupbratte Ørnefjæld paa den ene side, med svarte renner av silende bække, og paa den andre, ud mod store fjorden, Lyngnæs med grissen furuskog, som ikke likte sig, og opover videre en aaskant med træer, saalangt rødder kunde hægte sig fast.

Saa der var ikke overflod paa sol i Olderdal.

Midt i mars først, efter sexten ugers skygge, skvat en snøg solstribе over støestenen nedfor nøstet, og gutungerne laa paa lur og kløp den med fingrene; – saa til at dæmme for den efterpaa udover vaaren med stengarer og pas, men den vyrded ingenting, smatt gennem hul, flommed over kant, hver dag længere opover bøen. Ungerne flytted garen, lo og flytted, men den over igen, -- aa, solen var saa stærk den!

Men saa tog den en vakker dag til at klyve efter rette husvæggen og op i bratte bærget; og idag var den helt op i stuevinduet, saa nu var det bare mindstebroren, som ikke vilde gi sig, han tog sig turer bortunder muren, skotted op og lurte, som katten efter fugl. – Endre stod alene, hvilte i sol og ventede paa mælkesuppen. Han prøved sig frem som ellers, slap ved-lurker ned i elven.

Syv var taxten. Først slap han tre daarlige, – vilde ikke voge prøven, før han saa, om de greidde det; de stupte nedover, var under, kom op igen, – naadde

frem alle tre nedpaa den svarte vaagen lige under.

Saa slap han de syv bedste, som det var sæte paa, én efter én; de var større og maatte klare sig bedre. En-to-tre-, han talte dem efter som de naadde frem; det lyste i vent ud av blaa-blide øine, med et ørlidet kast av tungsind i ene kriken, – et let lag ligesom til at tænke, som minked det stride nede om den vesle hvass-læbede munden.

Der kom bare sex frem – én laa tør, den sidste, og rødned av sevje op paa en sten; en sprut hadde tat den og hevet den bortpaa.

– – Saa regned han én av de daarlige med! – for det maatte bli syv, – det skulde bli syv! Eli Strandbø maatte ville ha ham, ligesom han hende!

– – Eller han prøved med en ny! Han brak av en kvist til og skaved av med tænderne.

– – Hun hadde ikke smilt og set paa ham, slik hun gjorde – hvis ikke – dengang ifjor, da de gik og læste for præsten, og hun ikke kunde lexen sin. Derfor brugte han saa trygt mer end syv lurker; mest hver dag gjorde han det.

– – Hun syntes det var leit dengang, men ledte efter ham bortpaa bænken og roed sig, da hun fandt øinene hans. – –

«Endre!» ropte det fra gaarden; han smatt bagom older-rynningen, vilde ikke bli set av mindste-broren. Et lyst hode med sol i braavendte bortved hushjørnet, hopped og sprang ind igen. –

Han slængte den nye lurken snøgt udover. Den stupte og stak frem igen tæt i tæt ned over. Der dukked den op nedpaa vaagen, laa barknaken og hopped!

Han smilte med lukkede øine. Det var Eli Strandbø's ansigt, han saa, hver dag han stod her og slap lurker i fossen – et rødlet rundt ansigt, som smilte paa skæve og tyktes, det var leit. Han ledte efter øiet hendes – det blinked til ham og hvisked, hvisked rislende sagte ja–a!

– – Det var slik stormende glæde i elvens dur, den satte avsted i et jag, saa den var langt udpaa svarte vaagen, før den kunde stanse; – det var slik tiskende glæde i fjæretang, slik vinkende glæde i luft; – det var slik glæde i alt!

Han sprang bortover bakken – minded om spædkalv i fodlaget. Saa braastansed han, – han var saa glad, at han skæmmed sig mest for at gaa ind; faren laa tilsængs, hadde ligget siden i høst av brystsyge.

Men mindste-broren kom ud ved hushjørnet, hudde Endre som før og la hoppende ind igen. Endre skyndte sig efter, – mælkesuppen kunde bli kold.

En morgen flere uger efter strøg Endre til dals, endda de stod midt op i spaingen av den tunge nøst-akeren; han smatt væk unna fingrene paa dem, saa moren og mindste-broren stod igen ved husvæggen med potetes-stamp og spae og saa opover; – – det fik ikke hjælpe – han var ikke god til at staa dernede paa arbeid idag! – –

Det bar op helletrappetrinnene i volden, paa skraa bort til elven, som skummed nede i det dybe løbet, den hadde gravet sig lige under Ørnefjælds-bærg. Saa langs den høie gruskanten op til dalen, der græsunden i Oldervik endte, og det hælded indover mod høifjældet, forbi et vand og svartolder-bred, indover til hvid sne og til graat bærg.

Han skyndte sig fremover støileveien langs Sætervand. Paa mælkepladsen nedfor de to selene, Strandbø-selet og deres eget, stansed han; vaarfloppen laa langt opover stammen af nakne olderbusker. Han hukte sig og keg frem mellem; flager av is flød udpaa, hvidtæret, vandtrukken is, og i aabne hul lyste snefjæld og sol.

– – Som det var anderledes, end han drømte det inat! – –

Han keg og keg, vilde og maatte se det, han saa da; for da var det bjærkeblad i solblink; blaalig bærlyng, som fjældvind napped i og duggristed; lysende hvid damp, som gled i lette dotter opover braatet; – da var det sommerhed morgen!

– – Men nu var det der igen! – Vakre jenter, som stak hodet op av vandet, frem gennem olderkvist, budeier i rødt liv og hvid skjorte, – strakte sig og hentet ham ind til sig med øinene.

– – Og det var én fremmenfor de andre; det var ikke Eli Strandbø; men han kendte ikke ansigtet. Skjorten var oppe i brystet, saa han saa indpaa hende; det var ikke kød, det var, som det var guld, det fineste skæreste guld, som fandtes! – – Og han skalv; – og himlen laa paa vandet, og sætervand op i himlen. – – Og hun kom helt i land. – – Og solen tindred. – – Og liden la sig over som kvittel med blinkende blad. – – Og hun klemte om ham; – og øinene mødtes i ild – et sugende stort øie! – – Og alt var saa dødsens stille og lunt. – –

Han skønte det ikke, tog fremfor sig, skøv til older-grenen, keg; det var

isflagen, som laa der, hvidtæret og kold.

Han var slap og træt som inat, han vaagned; – fy slike kvindfolk, som for al den del vilde syne sig! – – Han var snørende angst ogsaa: det var kanske dette, som kaldtes ungdoms synd og ødela legem og sjæl, som det stod i bogen, læsekamraten hans syntte ham nedfor præste-gærdet ifjor! – –

– Han rusled hjemover, langs skidden sne og brusten is, som mai-solen endda ikke hadde raadd med, og bortover døde brunmyrer. Paa kvilet ved nedre-enden av dalen stansed han og saa til gaards, til huset dybt nede, som stod paa skakke, indover mod bakken og stræved imod for ikke at gli paa sjøen – fjøs og løe og vaaningshus i én bygning; bent nedfor laa viken, med det dybe vand, som speiled gul vaarbø og graa ur; og langs fjæren gærded svær rundslidt sten med kraakeskæl om og tang, – indimellem stod baad-nøstet nedklemmt med den smale støen og de nakne træ-lunner, som gik tilsjøs. De stod i skygge alt, de der nedpaa nøst-akeren; det var først langt udpaa sommeren, at solen stod saa høit, at de fik den igen om eftermiddagen en stund gennem dalen her, paa andre side Ørnefjæld.

Endre lurte sig nedover bakkerne bag huset, saa de ikke saa ham fra akeren. Han hadde ikke set, hvor fjældet var høit, før nu, – ikke skønt, hvor det var tungt, – ikke kendt, hvor alt jaged mod vaagen i væltende hast.

Han smøg stilt ind døren og la sig i sängen ved vinduet. Faren flytted paa sig bortved ovnen; han vilde snakke, trodde vel, han var syg. Men Endre gemte sig under kvitlen; han vilde ikke snakke til nogen om det, ikke til moren sin heller, for hun flirte ham væk og sa, han for med stygge tanker. Eller ogsaa var det saa forferdelig farligt – og saa vilde han ikke for *det* igen. – –

Han skøv kvitlen fra hodet, da det blev stille bort i farens sæng, keg paa sollyset under Ørnefjælds-nuten høit der oppe, det var endda som en liden lys flæk inde i ham, saalænge det varte.

Men saa gled det av.

Og Passop skrek udenfor og skrabed paa døren – han for paa rek dagstøtt nu til tisben længer ind i fjorden.

– – Alt var saa stygt, saa stygt! At han skulde være slik! – der bort i sängen laa faren for døden og her laa han og tænkte stygt! –

Han smatt under og ba. Men han vidste ikke ordet av, saa laa han med hodet

fremme igen, tænkte paa Sætervand og keg efter solstreifet.

Og Passop skrek og skrabed paa døren.

— — Aa, alt var saa stygt, saa styggelig stygt! — —

Moren og en kærring stod i stuen og kokte dravle; mindste-broren sad indved vinduet og stjal smaaklyper av strøsukkeret paa bordet. Men Endre, som netop hadde dængt op Passop — han var kommet hjem fra rek igen —, holdt til i fjøskælderen og skotted gennem døren ned paa det vesle følget, som kom vaggende op stigen fra sjøs i kølig dugg; bagerst gik sødskendebarnet hans, læsekamraten fra Skippervaag, som han hadde faat moren til at be.

Det var nogen uger efter, dette; nøst-akeren var spadd, og brystsygen hadde reist med manden i Olderdal — han skulde begraves idag.

Underlige uger, tunge, snørende! Endre hadde stirret sig tomøiet og hullandet efter sol og lys, og i sindet svall værken, svall og svall. Hver eftermiddag den lyse flæk der høit op paa den graa Ørnefjælds-nut gled av, da slukned det stille inde i ham ogsaa; — og tankerne kom, vælted nedfra svartolder-skogen under det glatte bærg, sneg sig og krøb op fra fjære-uren, slængte sig og skvatt ud av fossen derborte, og nedenfra svarte dybe vaagen steg de; det levned op rundt om, dansende kom de som skapløse tusser paa sagte sokkelab, listed sig ind under hus og mur med svære staurer og stænger; de vilde rulle det alt paa sjøen. Han var ved at fare op stundom og illskrike av rædsel — saa lige ved var det, at de fik til, hvad de vilde!

Ovenpaa en slik kvæld drømte han om Sætervand igen ind i fjældet, hedt og sleipt, der budeier fatted om ham og klemte, — klemte ud av ham al saarhed og angst, men fór ogsaa med al livets lyst fra ham, saa han misted hug til arbeid og mad dagen efter, strøg til dals, sad hele timer som spikret fast paa Kvilet og saa ned til gaards og den svarte vaagen, saa angsten kom igen, jaged ham hjem og indunder kvitlen.

Han hadde ikke magt til at tænke Eli Strandbø frem længer; skodden over ansigtet hendes blev tættre dag for dag. Ikke engang om han blunded til, og de syv lurkerne laa paa vaagen og hopped, kunde han se smilet og øiet.

En dag kom moren over ham, som han stod slik stirrende bagom older-rynningen og ikke vandt flytte foden — det var som en spiker, en svær spiker stod

tvers gennem hjernen hans, ned gennem kroppen' lige i volden. Hun sa ingenting, gik stilt igen. Men han saa en sikker vent ligesom i ene øienkriken hendes: hun trodde, han var ved at bli gal. Bli gal! – han fór mest til at tro det selv og nu! – Han sled sig ud av spikeren – det var, som der sad igen stykker av hjernen paa den.

Fra den stund turde han ikke staa mer bortved elven og prøve med de pinderne. –

Moren gik ikke længer og sutred over ustadighed i arbeid; han fik gaa, som han vilde, hun og mindste-broren stræved med vaarvinnen alene. –

– Sjondfolket var naadd næsten op til gaards. Endre stak sig vel bagom muren, til de voxne var forbi; saa vinked han til læsekamraten, som gik sidst. Han kom bort i kælderøren.

– Hvor han stod sig? spurgte Endre. – Aajo. – Hvor han likte sig i krambod-tjenesten i Skippervaag? – Aajo. – Om han tyktes langt? – Stundom. –

«Men du ha væl forteljings-bøke aa slikt, te lesa i?»

«Ikje no; – ha lese ut dan eg hadde».

«Men du ha væl fleire?»

«Ikje taa forteljings-bøke nett». Sorgen gemte ikke længer det sleipt runde ansigt, og de snøgge øine gled lystent under pudede laakk.

«Men taa andre slags kanskje?»

«Du veit, eg synte deg ei, daa me gjekk aa las», flirte han fedt.

«Kærlighedens glæde, ja.»

Søskendbarnet flirte svagt igen. Saa blev det stilt; folk klamped inde i gangen over kælderen.

Endre flytted paa sig; – – dette var stygt! – staa slik og snakke, naar faren laa lik! Han sank ligesom sammen av skam herinde, saa han maatte helt ud av døraabningen. Det blev stilt endda en stund. –

«Ja, Kærlighedens glæde, ja!» sa han igen, før han vidste ordet av; dette var ikke til at stanse – det var noget, som vilde leve, løfted sig frem og vilde leve, selv om faren laa lik. «Men da va 'kje noke moro i dan», lo han ligesæl og ked, – læsekamraten skulde ikke skønne, hvor han vilde hen!

Saa la den andre ud; han hadde smaa lægebøger ogsaa, sa han, som han

hadde købt av byfolks-sønnerne, som bodde hos handelsmanden om sommeren, – der stod om saameget.

«Jau visst!» haante Endre og lod, som han ikke vilde tro.

Den andre bandte paa det og fortalte; der stod om, hvordan alt var indrettet; der stod om sygdommer, stygge sygdommer, som ødela sjæl og legem, – aa det var slike gilde bøger!

«Jau visst!» sa Endre og skalv. Læsekamraten drev paa snøggere og snøggere; han hadde en, som kaldtes Selvbevarelsen –.

«Jau visst!» lo Endre og holdt pusten – han blev staaende blek og gabe paa ham: en av de sygdommene kendte han, at han hadde det som kaldtes ungdoms synd! – –

«A du æ ein tosk, Ola!» skrek han ud hæst. «Tst, bli mæ op!» hvisked han saa og skyndte sig foran. Kamraten efter, ind gangen; saa stilt op lofts-trappen.

Endre rendte lige bort i kammers-skabet, der brændevins-flasken stod, som moren hadde købt til en skænk rundt, naar de kom tilbage fra kirken. Han satte den først for munden, drak lange slurker, rakte den til kamraten. Saa kom den tilbake til Endre, som drak igen. Gang efter gang gik den rundt, uden et ord, bare et og andet glat flir fra kamraten. – De slutted, da køkemesteren tog til at synge nedenunder; da var det ikke stort igen paa flasken. –

– De to gik ikke støtt, da kisten blev baaret ned til nøstet. Lige ved hushjørnet alt misted Endre taget, trilled nedover volden. «Ka fan ska eg mæ Eli Strandbø!» snakked han til sig selv og reiste sig, famled efter taug-taget igen; – han greidde sig alene, han! – – Alt i ét misted han det, bandte, reiste sig, trev efter nyt tag.

Duggen var saa underlig vaad idag, sa de, som skønte det og kendte brændevinsemmen av de to; men kærringerne, de graat for manden i Olderdal og lod, som de ingenting saa.

Han vilde udpaa, prøve bærggylten, hadde han sagt til moren idag ogsaa, – paa vaagen holdt den sig, for der var saa dybt.

Men nu rodde han om næsset, forbi Strandbø og udover fjorden; han vilde til kirkebygden og søge doktor uden at nogen vidste.

Solen stegte og lyste fra fjord-side til fjord-side – stille skælvende sommer

paa land og paa sjø og i luft, – saa han blev sved og træt. Han var magret paa disse to–tre uger, kindbenene øget, huden under øinene gulgraa, saa moren trodde næsten, Endre ogsaa hadde faat brystsygen.

Det var støt det samme: sugende slit under bringen om dagen, saar vilje, som vred sig som aal paa spiker; Ørnefjæld med alt sit kvældsmørke laa over ham, klemte og skøv ham udpaa vaagen, saa han maatte i baad hver evige dag. – Og efterpaa lange vaakenætter, – og kom søvnen, hadde den saa tit hede drømme fra Sætervand i sit lag.

– – Snakke til moren? – Hun kunde ikke gi nogen raad for slikt; – var det saa, hadde hun vel snakket først.

– – Det var ikke almindelig sygdom, dette; det var værre end det han hadde trodd – det var slik slag, som manden i Skippervaag hadde, som fik svære saar tilsidst og misted tanken. – Kanske han hadde brystsyge ogsaa! – –

– – Han bar det ikke længer! nu vilde han snakke med doktor om det, *vilde* væk fra denne uvished! det var vel sidste reisen han gjorde; – men endda var dette at ro fra kvældsmørke og stygge fjæld! – –

Han blev staaende nedved døren og snudde luen i næven; doktoren stod ved vinduet og ventet.

– – Det var nok vel ingen raad for denne sygdommen, sa Endre med et mæle, som skalv og tørked væk i bare hæs hvisk av og til; for det saa ud til at være samme sygdommen, som manden i Skippervaag hadde. Men han vilde nu søge doktor alligevel. Saa storhixted han et par gange, saa pusten blev borte, og vand lyste ud av blaa øine. –

– Da han gik ned igen til færingen sin, var gangen fast, blinken i øiet stirred stivt ende frem – en langsynt blink, og dunhaken stak sig stridig ud; der brandt en rød flæk under hvert kindben.

Han saa ikke dem, han mødte, – svarte ikke dem, som snakked; han sprang ud i baaden, rodde fra land, saa fossen stod.

– – Det var noget, vi alle hadde, sa doktoren, mere eller mindre, de drømmene og det der; han skulde bare ikke gaa og tænke formeget paa det. – –

Han rodde og rodde, – vidste ikke, hvorhen; rodde i store kroker, udover først, gale veien; stanset i blændende, stikkende hvit, la aarerne ind, stirred

bort i lys. Alt, som var til, blev et eneste stort ansigt, som smilte; han havde aldrig set slikt smil før, – aldrig kendt slik sol før!

Længe sad han saaledes og saa. Saa rodde han igen, rodde, saa skumstriber vælted til begge sider; og laa saa med aarerne inde igen, turevis.

Solen holdt endda til i stranden, da han naadde frem. Han la sig paa volden ovom nøstet; saa sig rundt, undred sig over bø og bærg, kendte sig halvveis fremmed; – – aldrig noget aar havde det grodd slik i Olderdal, aldrig havde tykengen staat tæt som denne gang! – –

Han slog ud med armene i græsset; kendte sig saa bred og stærk! – nu *hadde* han hende igen, det skæve smilet og den hviskende blink med øiet, som sa ja–a! –

Det var slik stormende glæde i fosseduren fra elven, som den slængte sig ud i vaagen, saa sjø-ørret hev sig efter skumblærer og narred hvide terner til; – det var slik tiskende glæde i fjæretang, slik vinkende glæde i luft; – det var slik glæde i alt!

Paa hjemveien fra støilen næste morgen tidlig hadde moren en mørk stribe foran sig i det graaduggete græs, lige fra Strandbø-selet ved Sætervand helt ned til husdøren i Olderdal. Hun undred sig over faret.

Men i gangen stod de vaade skorner til Endre. Hun stansed, hukte sig og plukked tænksomt av de friske græsstraarne paa dem, mens hun smilte.

«Nei va da slikt, du gjekk aa spiklerte paa!» sa hun stilt.

Korstrold.

DET tog stilt efter ham bortfra olderbuskene med mange lange fangearme, som tyndedes og tøied sig.

Han smatt ind, saa den blev væk, den griske fangearmen, som krøkte sig alt om ene foden.

Et svært sjøtrold, som øged, og ingen laat gav som sjødyr gør; paa skap som et korstrold, uden øine, uden mund; – bare jaged ham i maalløs rædsel, tripped

paa tusen snøgge ben, saa det dured i bakken og gnistred av morild. –

Han blev staaende dødsfold og stiv indenfor og lye. Den ene fangearmen klasked ind til bordvæggen efter den andre, saa skællene dryssed og sjøvandet silte, og det lyste op inde i hellegulvs-gangen av bare morild.

Saa kasted han sig ind i stuen, rendte mod dørstokken, faldt om paa gulvet; han blev liggende og puste, træt av alt han hadde sprunget. Hjærtet stod stille lange stunder, tog sig saa paa tag igen, som det vilde rent springe ud av munden paa ham.

Det var lyst herinde ogsaa, han saa alt – bænken og hjælden og sængen; han hørte alt – vandet, som silte af dyvaad stak, sjødyret, som trak til sig fangearmene bort i olderen. Det sveigte sig og suste i kvist, det dured i vold, – sjødyret rusled til sjøs igen – det var nok sikker paa, det kunde ta karen en anden kvæld! – –

Han reiste sig sagte; han fik fare stilt, – mindtes Brita, som laa ind i kammerset. Han gik paa taa bort til sængen sin.

Men under kvitlen laa han og stormpusted og tænkte.

– – Han skulde hjem til stykket, gaardteigen sin, denne mørke høstkvælden – nogen minuters vei fra naboen gennem olderliden, der stigen laa langs stengaren ned i tømmerveirennen. Saa, med ét, hørte han noget gjennom bække-rislen – det silte vand av en dyvaad stak. Og lige nedfor stengaren paa bøen gled noget jævnsides med ham, noget lysende, stille.

Svarte kvælden og svarte sjøen,
svarte skogjen aa svarte bøen, –
hu–uh deg!

suste det ud av older-krattet.

Først stivned han til, stansed. Saa la han paa sprang slik som han aldrig hadde sprunget, øged farten, hopped over bækken, tog bort over jordet.

Utysket stansed i older-liden. – –

– Næste morgen var han ude før Brita, ledte nedfor den graa stuevæggen efter skællene: de var der ikke længer. Ikke en vaad flæk i bordvæggen engang.

Men al troldskab blev væk mod solrenning. –

Han strøg bortover teigen – den laa i en dybde, vaad og sopvoxet, stængt med lid og bærg til alle kanter; fulgte stigen tilsjøs – den randt nedover gennem et lidet søkk i det, som stængte. Men ingensteds var faret at se.

Det var det, som var det fælslige: – dyret kunde hente ham en svart kvæld, uden at det saameget som tedde efter det engang.

– Siden den kvæld hadde han sig altid i hus, før solen gladde.

Det drygde ikke mange nætter, saa slap det olderen, og han hadde det lige indpaa stykket sit med morild og rislende vand.

– – Det var denne rislingen fra dyvaad stak, som gav skræk!

Det var tredive aar siden nu, mindst – en svart og vaad høstkvæld, han hadde hentet hende med baad fra andre side fjorden; – hun hadde bedt om at faa flytte over til ham for at gifte sig strax.

Hun sad i bagskuten og ingenting sa; han sa heller ingenting, stirred efter lys i vinduer paa begge land, som han retted sig efter og rodde ind paa.

Men dette var at ro væk fra selve livet! – det var ikke slik, han hadde tænkt det.

«Reis deg! – dar kryp' eit korstroid op foten din!» skrek han med ét.

Han tog frem med aarerne i det samme hun reiste sig, alt det han vandt, saa det gav et rykk i baaden, og hun gik baglængs udi.

Strax han hørte plasket, skønte han, hvad han tænkte paa; og ordene kom store igen fra mørke natten, som det ljomed. Kold av rædsel hamled han baaden tilbage, halte hende op efter stakken, saa det risled og perled av gnistrende morild.

Hun saa paa ham maalløs gennem mørket, der hun stod i baaden. Men han bare stræved i glemmende iver, vred stakken om hende og stelte, saa det gled av paa en maade, det hun tænkte, gled ud i uvished.

Han kunde ikke faa gjort nok, rev av sig buxen, trak den paa hende, slængte trøien om ryggen, slet av sig det ene plag efter det andre, saa han sad i bare uldskjorten tilsidst, og rodde, saa morilden hvæved sig lysende til begge sider av baaden.

– – Det var ikke *hendes* skyld, at han var blit hængende ved hende! – det var

hans skyld; – eller deres begge skyld sammen. – Det skar ham op indvendig – det var synd som svarte natten; hun sad der bag og hakked tænder. Og desmere hun frøs, desmere saar blev han, og desmere graatende glad i hende.

De landed uden et ord. I fjæren tog han hende paa skuldren, bar hende hjem til Stykket som en klæs-bylt. Hun stræved ikke imod, sa ingenting, – hun vilde ikke snakke, skønte han.

Svarte kvælden aa svarte sjøen,
svarte skogjen aa svarte bøen, –
hu–uh deg!

sa det efter ham indfra olderen.

Men han var ikke ræd det som trued; han klemte bare tættre om bylten og holdt av hende igen som i den første tid. –

– Hun kendte sig aldrig skikkelig frisk mer fra den dag, sa hun.

Det laa og sutred inde i ham støtt som et sygt spædbarn; dagvis gik han og hang efter hende, fra koke-ovnen ud i skytjen, og saa tilbage igen – han vilde faa sagt hende det lige ud, hvad han hadde tænkt paa den gang, saa han kunde bli det kvit og ligesom faa begynde forfra igen, greitt.

Men han kom sig aldrig til at si det – et spjæll var skøvet for i struben hans, hver gang han aabned munden. Dag efter dag gik og uge efter uge; og det han vilde si, blev gammelt, og lidt efter lidt døde det. Og saa, udpaa vaaren, døde hun og barnet, hun gik med, av knækken. –

– Men den mørke kvælden bort i olderen var det levnet op i ham altsammen igen, da han hørte rislingen av stakken. Det sutred inde i ham om dagen, som det ikke hadde gjort disse trediva aarene han for tilsjøs for at være fri mindet, mens konens søster Brita bodde paa Stykket.

Og om natten laa han uden søvn, nat efter nat, hørte sjødyret tusle og flytte sig længer og længer indpaa volden.

En nat laa han slik igen. Først kom det som sagte risling i husvæggen, – ligned smaa bølger, naar de render og skvætter langs efter skute-siden; saa et svært smæld, som en brot sjø vilde slaa ind tømret, saa huset skalv, og vinduet klirred.

«Vakje du Brita?» sa han, reiste sig op i sängen og lydde. Hun svarte ikke.

Nu var det bare risling fra stakken. Men det gnistred av morild langs ruten, der noget stort skællet strøg sig opmed og trykked paa, saa sprosserne stod i bue og vilde springe.

«Vakje du Brita?» ba han igen.

Ned gennem kokeovns-røret krøb det og grov; ud gennem trækhullet stak det sig, en rød leddet spids, hændig og tynd som et hummerhorn, vred sig som vidje og ledte grisk rundt i værelset.

Han spratt op. Ind i kammerset til hende, roded rundt i sängen som en smaafugl i veistøv; han vilde lige indtil hende, vilde naa hende; – la kindet paa hendes og strøg sig frem og tilbage, klemte armene om den gigtbrotne ryggen, klapped og strøg.

Hun vaagned og spurgte, hvad feilte ham.

«Ikje noke!» svarte han stilt leende og holdt om hende; – – hun maatte ingenting skønne; ingen levende maatte vide noget! – –

Hun gav sig til at gre med fingrene gennem det grisne haar og skægg, – kendte med haanden over det koldsvede magre ansigt med den storbenete panden, – kendte om den smale næsen og den vesle munden, – strøg stilt om de vide lyseblaa øine, som hun vidste hadde saa tungt for at se stilt paa det, han saa, – klapped let bortover rødkantede laakk, som sved.

Nu sovned han for korstroidet.

Og midtvinters tog det til at lyse for Per Stykket og Brita, og udpaa vaarkanten stod bryllupet. Han dansed hele natten, saa det skalv og dured i stuen; – naar én kunde være saapas til kar, naar én var sexti aar, saa fik én sagtens ha lov til at gifte sig op att, sa folk – han var værre end en ungdom.

Korstroidet holdt sig unna, da han fik nye-konen; – det var glæde, som maatte til, glæde, som ikke saa skræmt til nogen kant!

Og da vaaren skikkelig kom og sommeren med lyse nætter, var al fælsken væk. –

Saa kom høsten med mørke og regnvand. Men han knytted næven mod olderliden og var glad.

A – ha, eg høire, kor du slæve,
eg høire, kor du dryp';
eg ser, dar du greve,
eg ser, dar du kryp'.

Ja–ha, eg skjyna da so væl, ka du ve,

tonte han og smaalo, en dag det flød med sol mellem regnbrune blad. –

Men hver kvæld blev mørkere. Og en dag slog han for to bordlemmer for vinduet – én var aldrig tryk for tyven, sa han til Brita. Og hele eftermiddagen laa han paa taget, halte paa en svær helle, som skulde oppaa skorstenspiben og dække til; han stængte for røken, sa naboen. «Jamæn røikjen værme», svarte Per. –

– En stille mørk nat laa han i sængen og ikke fik sove igen som før.

Konen sov.

Det tusled noget udmed væggen, hægted ene vindus-lemmen stilt av hængslerne.

«Reis deg! – dar kryp' eit korstrold op foten din!» sa det lige indpaa ruten.

Han for op, sad stiv i sængen og stirred; – – de ordene var voxet som korstroldet bort i olderen! – –

Det la sig rundt om hele huset der nede og over det, rev av hellen paa taget, skrabed ned gennem, sprængte spjællet, ledte rundt i stuen med det tynde hornet.

Det hægted av andre vindus-lemmen! – –

– – Saa nytted ikke noget mer! – –

Han satte i et skrik, rendte frem av sængen med hodet mod utysket, saa ruten sprang og klirrred til alle kanter.

«Ka mangla deg, Per!» ropte konen, hun for ud av sængen efter ham.

Han sprang mod døren; hun efter, naadde i armen hans.

Han svarte ikke, han stansed ikke; slæbte hende efter sig ud gennem gangen, ud i det store slimvaade, som fyldte Stykket.

Det flimred og flammed av morild, saa det var som at sluge ild. «Reis deg! – dar kryp' eit korstrold op foten din!» pusted det fra svarte natten.

«Eg fæle Per!» ba hun. «Eg fæle Per!»

Men nu vilde han ikke slippe, drog hende med sig nedover bøen. Hun stræved imod; de sloges som paa livet.

Men hun slet sig fra ham tilsidst, sprang opover volden og frem til naboen bort i liden.

Han blev staaende igen med et avrevet skjorteærme-stykke; studsed; sprang saa opover efter hende.

Men nu begyndte korstroidet skikkelig at jage ham. Han tversnודde bortimod fjøset, saa nedover volden igen, rundt, op og ned; men efter han var utysket paa de mange snøgge ben; det var ovom og det var nedom. Han vidste ikke ud eller ind, la sig ned, krøp paa maven som en pisket hund; dyret var over ham, tynged og klemte.

Han blev liggende fastklint i det vaade kolde græs. Korstroidet la sig helt nedpaa ham, tog til at suge ham ind i sig til sidste blodsdraapen; klam slim løste ham op.

Det pusted rundt om hult og hæst:

Svarte kvælden aa svarte sjøen,
svarte skogjen aa svarte bøen, –
hu–uh deg!

Han roded og grov sig unna ned i sopvoxet jord.

«Eg ha drepe kaanaa mi!» skrek han, alt han kunde; – – nu fik han si det!
han skrek ud til alle det, som hadde pint i over de tredive aar! – –

– Folk fra nabogaarden samled sig om ham ned paa volden med lygt; reiste ham op; spurgte.

Men han svarte ikke, stod blek og stirred og tygged med kæverne, hviskende i stille hvid rædsel noget, som ingen skønte hvad var; til det igen med ét skar vanvittigvildt gennem svarte natten, som mælet vilde briste:

«Eg ha drepe kaanaa mi!»

Flaggermus-vinger.

LANGE duggete skygger i blaagrønt græs og surrende fluer i solvarm husvæg.

Det var morgen kl. 6 omtrent, langt inde i en fjordpoll, – rundslidt, saa bø og lid hælded mod sjø, som hang det i slap stræng.

Dugna-laget var alt langt op i brækkerne, hver med sin planke paa skuldren. Det bar opover til støils; det var det nye selet til manden paa gaarden, som skulde være færdigt i sommer. –

Der stod fire gamlinger i brune skindbuxer paa tunet, med hver sin krokstav, og ropte ind til konen, spurgte, om ikke de ogsaa fik ta sig en planke av stabelen.

– Hun syntes nu, sytti-aaringer skulde være fri støilsgang, smilte hun.

Lars lo i, saa det svarte i husvæggen – et blekt glatraget ansigt med skarp næse og langt hvidt haar; – de var hōnen smætte ikke bedre, de unge deroppe fòr! Han gled over brækkerne med et lyst blik, der kaat længsel skalv, som næsten storlo av og til.

Men Ivar, den gamle fiskeren, holdt paa at gi hende ret, en liden rødøiet tynd mand, kantet og senet av slit, med fregnet tørt ansigt og lyst haar; – han var ikke blit med paa dette, hadde det ikke været for brændevinets skyld. –

De greied ikke mer end én planke sammen. De lemped den ned, stod under den alle fire og vented; konen kom ud med lefseklining i klut og brændevinsflasken – den stak Ivar til sig i buxelommen.

Saa bar det opover varme brækkerne. De tre prated i modbakken og lo ustanselig. Det var ikke hver dag, der var brændevinsdugna her ind i bortgemte pollen, smilte Ivar for sig selv. Men de andre tre tænkte ikke paa brændevin; det var en glæde, de tre hadde sammen, men ingen vidste hvad var; den kom som kvasse stik i foden, den kom som prikkende hede i rynkete kind. Ved hver sving var den der, ved hvert nyt udsyn. Og efter som de naadde opover, kendte de i sig, at jaget hos hver gik mod det samme; de kendte sig saa stærke og var saa lette for bringen.

Men de turde ikke se hverandre i øinene, for blikket vilde nævne gamle-sætreens navn. De gik bare og prated om den gamle tid, da de var unge, da folk var noget tess endda og *bar* alt, – før nye-veien kom og én tog til at køre. –

Ivar tagde. Han kunde ikke faa skikkelig tag i, hvad det var, de var glad for, og derfor vilde han heller ikke prate; han undred sig over de snøgge øiekast og den dirrende uro i pusten, som var ved at ta mælet fra dem av og til, – men han

tænkte hele tiden som saa, at det nu maatte være brændevinet alligevel.

Først da de var ovom brækken, saa én ikke saa kærringen paa tunet længer, kremted han og rensed halsen:

«Han æ helde varm' idag, Lars!»

«Ja hônen smætte, du!» svarte det rapt.

Og fiskeren stansed, lemped av sig planken, halte op brændevinsflasken. Han sa, de skulde sætte sig i fjældgræsset, som alt hadde mistet duggen i morgensolen – den faldt hed ind fjorden. De fik sig en dram i hver sin træsko; slikked og smagte paa det, strakte sig i bakken, laa og smaasmagte.

– – Aa, der var slik sol i fjæld! – slik letlivet luft! – –

– – I hans ungdom bar de lettelig en tønne sild paa ryggen, sa Aasmun, den tykke, som hadde gaat i midten, langskægget og stutt, som ikke kunde række op i planken, uden hvergang han var paa en tue – og da bar han planken alene.

– – I hans ungdom maatte de binde i hop to nye bastetaug, naar han bar høi, – og endda blev det for stutt, kom den andre braat, Tor med det grove mælet og den lange stive skrotten, som gik strak under planken.

«Eg ha 'kje vore leitt' meir so ein gaang», sa den hvidhaarete øverst. «Aa eg va 'kje skjikkeleg leitt' daa held'.» Det rørte sig og napped av minder i hver rynke; det frostbleke ansigt var braanet og rødt.

«Nei hônen smætte!» la han til og sprang op. De andre efter og tog planken, under latter og prat.

Ivar undred sig, hvorfor det hadde slik hast; de var ikke naadd langt, saa syntes han, «han var helde varm» igen. Flasken frem; de stod under planken og tutedrak, – og fiskeren tog længste slurken. – Flasken maatte frem opover, ret som det var, til en liden støit, og altid fik fiskeren største slurken.

Det bar forbi sidste brækken og indover flade fjældet.

Fiskeren gik og saa nedpaa fjorden hele tiden, der den laa skiftende i rappe ildglimt, hvor havgulen tog til at blaane; det damped i morgenens svale opefter pollens grønne buete brækker.

Men de andre stirred indover mod den graa høifjælds-væg med skælvende sol opefter; øinene lurte og ledte under den sidste lyse skodde-dotten, som slap de øverste furuer, smøg forbi i gulet, ind imod høifjældets sten – den laa der mellem

sne, med et stryk over sig af varmemoens sommerskær.

Og de snakked og undred sig over den svarte storfuglen, som hang udfor fjældvæggen, keg efter rype og døde lam.

De lod, som de blev ved at stirre indover; men alt i ét stjal blikket sig langsomt nedover høifjælds-væggen, ned i den dybe dal med det blaa vand.

Med ét snudde de sig under planken, saa paa hverandre, saa, hvor hvert øie hvilte.

«Gaa veien!» skrek fiskeren der bag i sinne, – de drog sig nedover liden, der de gik. «Me ska 'kje te Røissæte idag!» sa han.

De kvakk i, da Røissæter's navn blev nævnt, – det var som en gammel lystig skrøne midt i et ligfølge – de hadde skydd det hele sit liv.

Men idag – idag –! – Og saa slængte de planken –, da hadde de kæringerne sine hjemme! – De spændte av sig træskorne, sprang paa sokkelabben bortover, kom tilbake, halte planken op paa en sten, satte sig paa hver ende.

«I herrans namn!» nægted fiskeren, – de hadde nok faat formeget alt!

Men saa loved de ham en lang slurk, om han vilde.

Han kløv op og de husked, saa fjældvinden vifted med hvit haar og med graat skæg. De mindtes ikke det ny selet længer der indunder nuten bort i fjældet, eller dugnaen eller noget; fjældets uvyrslø og kæte var fare i dem, gjorde dem ligesæl og glemsken.

De hudde og lo, saa sauerne samled sig til, skakked paa hodet og lydte.

Lars slap sig ned av planke-enden saa Tor spratt tilveirs, rev av sig vesten, slængte den og skrek, saa sauerne rømte; men saa stansed de, stod og grundet. Han smætted av sig den gule lærbuxen, fylgte lommerne med sten, slængte den til, saa den naadde næsten frem, og sauerne blev væk i lang række indover langs fjældkammen.

Saa sprang Aasmun ned av planken, la forbi Lars, trev broken og slængte den, saa den strøg udfor bratte bærget og gik til dals.

«Hônen smætte!» bandte Lars, da han saa, den blev væk – der lyste glimt i blikket fra en tanke. Han sprang efter Aasmun, saa uldskjorte-flikerne slog i vinden, for at gi juling ligesom; men glemte det saa strax, prøved paa hallingkast med stive ben bortefer bløde mosen. Aasmun saa det og prøved det samme. Det

gik kast i kast, de kom som hjul nedover til de andre to. Den tunge Tor sad i bakken, vipped Ivar op og ærted ham – han dingled høit til veirs, brugte kæft og tørbandte.

«Me ve te Røissæte!» sa Aasmun saa aandeløst stille, at det blev bare hvisk – han sad paa huk og stirred nedefter liden. «Henta brokjaa te Lars!» skrek han saa i, pibende hæst, som det var med den sidste pust han eied, og spratt i veiret.

«Ja, hōnen smætte!» hudde Lars.

Og Tor fik skælvende hast, letted sig av uden ord, saa Ivar gik i bakken med planken.

De rev ham væk, la planken tilrette i mosen med den hōvlede glatte side ned; kasted sig paa, den ene efter den andre.

«Gji taal! – gji taal!» grynted det grinet fra fiskeren, han hadde ingen hug til at komme til Røissæter, likte ikke den liden, for der hadde han som unggut ligget gemt for at stjæle mælk mangel morgen, naar jenterne gik hjem, den tid han laa bort i fjældet og slog.

Han skulde faa resten av brændevinet, hvis han vilde, sa de. – Saa risted han det skrattende af sig, trev flasken, som laa i mosen og slængte sig paa til de andre, for han vilde ikke blive igen alene.

«Aja, da æ 'kje skjel paa nokeslag meir!» lo han til sig selv.

«Me ve te havsens botn!» skrek han i, da det tog til at skri, – han sad rødøiet og myste nedefter skraaningen imod det grønlignblaa fjældvand, som var blit havsens bund, nedenfor fjældkammens furu-krans, som var mørkebrune tangen.

–

«Aja, da æ 'kje skjel paa nokeslag meir!» skrek de alle.

Det bar udover bratte fjældgræs-bakken, som var soltørket og glat.

Aasmun skrabad alt det han vandt; han sad bagpaa og styrte med pigstaven sin.

Farten øged; med ét skar planken sig bort til ene siden, saa alle fire hælded sig over.

«Du fær halda onda vinden!» skrek fiskeren agterover, han kendte, hvor baaden slingred; han sad forud med næven om flaskehalsen og trodde, han holdt fokken.

Aasmun la sig paa staven. Men det hjalp ikke; planken skar sig fast, braastansed, saa de gled av alle fire efter hverandre og hopped videre bortover smaasten i den trange hultraakkede beiste-stigen op fra Røissæter.

«Gji taal! – gji taal!» brummed Ivar igen efter hver dunken.

Flasken var hel, endda han laa paa kant tilsidst. Han tog sig en lang slurk, rev styreaaren til sig i sinne, vilde styre med to staver; – han hadde været ude i sjø før, han! sa han; Aasmun fik sidde forud og passe fòkken, skrek han og langed ham flasken, – Tor og Lars hadde vel nok med at holde sig selv! – –

De mælte ikke et ord, de tre; gjorde, hvad han sa, lensed baaden og snudde den, slængte sig paa, – det var et jag i dem som i sjøfolk lige før et stormkast.

«Aja, da æ 'kje skjel paa nokeslag meir!» hudde de og gled avsted igen. Brattere og brattere; og snøggere og snøggere; mellem stenrøis og furu-læg, bjærkeskog og hvid silje; sidste knækken kunde de ikke se, for det bar ligesom indover dernede.

Ivar kendte det, som stod der et veir om dem nedover liden – en stiv kuling ret agterud; det bar ikke længer mod havsens bund, det bar indover brede fjorden, ind mod den inderste trange fiske-vaag. Det hvisled og smatted; det tisket og prated; det var sjøers sultne glefs, og det var leende lek fra tusen levende, som vilde kapseile; – men ingen naadde dem! – –

Men de tre sad i yr vent og stirred ret frem for sig, syntes at farten ikke var stor nok.

– – Dette var ungdom! – ungdom! – Det vifted ungdom; det lugted ungdom; det blinket ungdom fra græs og fra blad!

– – Det yred av minder, som det yred av maur!

– – Her hadde Aasmun flakt vesten av Lars og dængt ham en dugvaad sommernat – de for langs uren til samme jenten paa Røissæter.

– – Og her var det, Tor hadde faat skrækken i bringen sin, den eneste skrækken han hadde, skrækken for troldskab. – –

Snøen skri' onde slee-me, –

hei gut!

skrek Aasmun.

Aa snøen skri' onde slee-me,

satte de andre i.

Plankjen ror øve klyvje-vei, –
hei gut!

kom Aasmun igen.

Aa plankjen ror øve klyvje-vei

fulgte de andre efter.

Men nu bar det ordentlig nedover; de var udpaa et glat vaadt bærg.

«Du fær halda onda vinden Ivar!» hærmed Aasmun i vild kæte.

Fiskeren klemte paa pigstaven og ripede i det glatte bærget uden nytte.

Planken slingred; snudde sig. De trilled av, én efter én, seiled om hverandre nedover, med planken foran, i lag med smaasten og vaad mose.

«Gji taal! – gji taal!» gryntede fiskeren, han sad opreist med flasken, som han hadde reddet fra Aasmun.

«Hônen smætte!» sa Lars, han gled paa rygg med de nakne ben i veiret. –

De samled sig til en haug nedpaa flaten lige under bærget; sauer saa op rundt om i uren og undred sig.

De sad og stirred bent for sig alle fire. Ingen hadde slaat sig, ikke Lars engang, som var uden brok; de hadde bare faat en rist, som de sad og kom sig efter.

Aa plankjen ror øve klyvje-vei,

satte de i, de tre, paa én tid og skotted snøgt paa hverandre for at se, om de tænkte paa mer. Men fiskeren tutedrak sidste slurken; hans blik var ogsaa blit spillende, ansigtet blankt og rødt av høifjældslys og brændevin. –

Ingen av dem mindtes skindbroken mer til Lars, som var stanset midt op i svarte bærget, saa ingen kunde komme til.

– Røissæter laa lige foran dem.

Det var en gammel nedlagt støil; manden, som hadde dugna idag, var den sidste, som hadde hat sel der. Folk var flyttet fra den, for sætervangen grodde over av eistap. Somme sa ogsaa, det var, fordi det spøgte dernede, saa ingen budeie vilde stanse der. En liden fele uden speleman skulde holde til i uren, som

stemte sig selv; mange hadde hørt den, men faa set den.

Hjørnestokkerne stod igen av selene og to–tre spærrer med grønlig
mosegrodde stenheller paa. –

– Fjældvinden slængte sig nedpaa vandet og hidover liden; det gik sus
gennem furunaaler, det rasled opefter bjærkeris og lekte hvidt.

De tre skotted snøgt paa hverandre igen.

Men Aasmun sprang op, gjorde hallingkast ind mellem eistapen, satte saa i at
tone, saa fjældvæggen kasted tilbage:

Smalen stende aa skoa trutt,
ser kor gamlingjen sprætte.

Ja, snu du, aa tygg du paa fjældgrase stutt –
men neigu skjyna du 'kje *dette!*

Hop aa hip, aa hip aa hop,
alder saag du slik sprætten kropp!

«Eg trur fán brrrænne han ha myst vete!» brummed Ivar, han raved væk og
la sig ind mellem braken med tomflasken. –

Den hvidhaarete i uldskjorten kunde ikke holde sig i ro mer, reiste sig, saa
mosen dryssed unna ham, gjorde et kast og tonte:

Hop aa hip, aa hip aa hop,
alder saag du slik sprætten kropp!

Men Aasmun trev bag i skjorte-fliken, flakte den av.

«Saag du noke ti slik skjitne laar!» skrek han, saa det svarte op ifra uren. –

– Men saa med ét blev han stille; han satte sig paa huk, keg og tog til at
hviske:

Da blænka so fint
onde fele-stræng; –
da spela so stilt
bort i eistape-eng.

Bagom en eistap hang en liden fele løs i luften, som stemte sig selv; eistapen

vugged sig i vinden og slap solstriber ind i strængene.

Idag saa han spelemanden og – en liden tynd ræd én, som solen sken tværs gennem.

Han kendte disse første grebene i strængen, havde hørt dem saa mangen nat, han laa her i uren for *hendes* skyld.

Men laaten steg og steg. De to vidste ikke ordet av, før han stod som en gal mand bortpaa volden, rev op lang eistap og hev til alle kanter.

Lars blev staaende endda, lydte og stirred.

Da blænka so fint
onde fele-stræng; –
da spela so stilt
bort i eistape-eng.

sa det med ét inde i ham og.

Det skalv sagte budeie-lokk i luften, slik han saa titt hadde hørt, den tid han for her kvælderne som ung, laa i eistapen, uden at Aasmun vidste, og ventet paa mørkeste dimmet, – lokk fra hende, som hverken han fik eller Aasmun; han hørte lokk, og han hørte lur, han hørte lamme-blæk og raut.

Det smatt i røis, det krøb i eistap, det slængte sig fra blad til blad. Fjældvinden blaaste væk vetet, fjældsolen blindet synet.

Folk skratted og prated rundt om, kaate folk, galne folk, øre folk! – –

Han kasted sig ind i flokken, snakket med og lo, rendte rundt og spelte sig; alderen var væk som dug i græs. Han rev med sig budeier, jaged kør og skøv sauer i vælten, hev det tilside, slængte væk spelemand, rydded og spændte. –

Tor sad strid som før og saa dem drivvaade av sved rive op eistap og springe rundt; han holdt sig fast i lyngen, trued sig til at være i ro og ikke høre felen. Men den arbeided sig frem, med ét var den inde i ham, saa han maatte op, han og, strøg ind i eistape-flokken, stod raadløs og stirred.

Han saa den lette felen, som flød paa solskin mellem stængler. Den gled rundt om benene, bandt ham med sine slaatters tynde baand.

– – Det var en nat for lang, lang tid siden, han stod her paa flaten lige indved sels-væggen med sus i hvert øre, stod og lydte paa budeien, som pusted og sov

derinde, han var kommet over vilde fjældet den lange vei fra enken i nabofjorden, hadde sprænggaat, – han vilde være hjemme i sin seng, før solen randt, for folkesnakkets skyld. Han var bare bortom selet som snarest og lydte.

– – Med ét løsned der noget øverst op paa det lodrette svarte bærget; det gnistred og gled gennem luften. Saa et knusende knækkende brak, med lys skodde væltende nedover uren; det var som flaten vilde revne under selet. Det laa og sukked og vred sig efter skreden lang stund der borte og jamred sig høit; og jammeren flød skoddelys udover sæter-volden, rundt om en liden let fele.

– – Det var samme felen idag, som flød her paa solskin mellem strænger; og det var de samme to øine nu som da, som stirred under strængene fra felekassens laakk. Det var *hendes* øine. – –

Han satte i et hop udover fele-slaattens baand, kasted sig bort i støile-veien, tog udover liden. Det kniste og skvatt i lyngen; det kaldte og storlo i bjærk; – det var som et hvepse-bøle var sluppet løs efter ham.

Han sprang gennem furu-skogen, sprang uden stans paa gamle stive ben, helt til han naadde frem paa nederste brækken og saa til gaards; da først voged han hvile.

– – Ja, det var *han*, budeien vilde hat, hun, som Lars og Aasmun laa i uren og sloges om! – Men han vilde ha den rige enken, som hadde gaard bort i nabofjorden; det var derfor budeien kasted sig væk til han Ivar, mælketyven og fiskeren! – –

– De to gamlinger stod igen paa Røissæter-flaten og stirred efter ham, som tog bortover liden. Men da han blev væk bagom fjældkammen med flagrende haar, studsed de og saa paa hverandre, blev stille og undred sig, som de ingenting begreb af alt, ikke engang, hvorfor de var her.

De kasted sig trætte og andpustne paa eistape-haugene, men blev liggende saarøiet i fjældlyset og kunde ikke sove; de lydte paa fuglen, som hadde hat rede i græsset, den rømte opefter uren og bar sig ilde.

Men fiskeren snorked bort i braken forlængst, saa det dured i volden, for han hadde aldrig nogen tid set nogen fele her og ingen laat hørt.

– Og lidt efter lidt tog vesle felen til at flyde igen med dugvaad sommernats laat – slik lang laat, som gik i store svinger og stilt, vugged til hvile og søvn. Et tyndt følge av vake minder; de vidste ikke, hvor de kom fra, eller hvor de tog hen

– flaggermus-vingers vift i dimmet:

Da blænka so fint
onde fele-stræng;
da spela so stilt
bort i eistape-eng.

Datteren paa Breibø.

HUN vilde ikke ha ham.

Hun hadde sagt det, da de gik for præsten. Hun hadde sagt det nu nys ogsaa, da han hadde det fore igen.

Og faren vilde heller ikke. Datteren paa Breibø skulde ha andet til kar end den underlige plassmands-gutten Jon Skoren, som var saa lidet for sig; hun skulde ha sønnen fra den store nabogaarden.

Det var ogsaa han, hun selv vilde ha og lod komme til sig op paa lemmen lørdagskvældene. –

Den vaaren kom der op et høit stillas paa næsset hittenfor Skoren. Bærget blev kridtet, og garn sat om den store hvide fjælen nedi vandet.

Folk lo; det hadde aldrig været lax her ind paa vaagen, – og aldrig kom det vel heller.

Men her sad Jon Skoren dag efter dag, stirred efter lax og stirred efter datteren bortpaa Breibø. Fra stillaset kunde han se over older-rynningen frem til gaards. –

En kvæld hun sad ved lem-vinduet og ventede paa sønnen fra nabogaarden, fik hun øie paa Jon over older-topperne; han sad endda deroppe og keg.

Det gav et rykk i hende; hun skønte det i en blink, og kendte det paa saa underligt sæt, hvorfor han hadde sat op *det* stillaset. Det kom med slik stærk skælving, – og hun mindtes saa mangt.

Hun reiste sig, gled stilt nedover lemtrappen og ud; saa nedom løen tilsjøs, – vidste ikke, hvad hun vilde.

Det var høi flod med tørre skæl, som flød, og med gammel tang, som løsned fra fjæren. Det var som den sommerkvælden for mange Aar siden, efter tørhøiet

var kommet ind, og saaterne hadde toppet sig nedover Breibø-voldene; solen var ved at gli bagom fjældene i vest. Hun var bare tolv aar den gang; men hun mindtes det, som det var igaar.

Hun slængte riven – hun hadde siddet op til den nederste saaten en stund og hørt paa hujing og leven; hun skotted til gaards, smatt bagom hesjen, stjal sig ind i olderen, – hun hadde slik skælvende hug til at se, hvad de tog sig til dernede de to–tre gutunger, som holdt til i fjæren nedfor olderen og lauged sig i skyggen, som laa over dette landet og halvveis bortpaa vaagen alt. Vesle Jon Skoren skulde «døipas»; de to andre nakne slæbte ham udi med sig. Han hadde ikke været under med hodet endda, skrek de.

Han hudde og vred sig. Hun saa, han var blek og livende ræd vandet; hun mødte øinene av og til, naar han kasted dem skræmt i land – dette seige tunge blikket.

«Aah–haah–haah!» tørgraat hun; – ja naar hun mindtes nu, var det som det vrængte sig inde i hende, det var som hun aldrig kunde bli glad igen mer.

Kroppen bugted sig som skapløs mark; han hev sig til side, han satte sig paa huk, han la sig flad ned. «Aah –haah–haah!»

Saa spratt han op, napped til sig armene, satte i land og opover fjæren.

De øste vand efter ham; han kom til at blive engang, skrek de, naar han var saa ræd sjø. Saa satte de i land efter.

Jon sprang ind i older-rynningerne, lige paa hende, som laa gemt og keg.

Hun gav et skrik, braakasted sig bag en anden older, stjal sig til at se paa den nakne kroppen, som stormpusted.

Han stansed først, svinged saa væk uden et ord, la bortover volden paa en anden kant. De andre var lige efter, men saa blev de var stakken og lod ham fare, hopped i veiret av kæte, hudde og rendte efter hende.

Hun sprang rundt i ring, gjorde veien saa lang hun kunde, op paa store stener og ned igen, omkring older-rynninger, bort imod Jon, som stod ræd bagom olderen, og saa tilbage igen under kvink og skratt; – det var lekende lokk, – et let danselag med kaate sind, hun hadde i hælen paa sig: det var bare saa gribende moro at springe!

De fulgte rundt efter; gav sig ikke, kom hende mere og mere nær.

Med ét slog skratten hendes om til rædsel, – disse skrotterne kom hende for nær! Hun tog benveien opover volden, øged farten; – og rædslen steg, steg til skælvende lammende rædsel, saa hun ikke vandt flytte foden mer; hun la sig paa maven og illskrek ned i græsset.

Og rædslen slog om i had, saa hun bed læberne, kunde revet de gutterne i filler med bare tænder; de var en stor rød skodde, hun ikke kunde fri sig ud av, la sig som slappende mare paa tanke og sind. –

Gutungerne sansed sig først, da de kendte den svale duggen i volden, snudde og la ned igen til fjæren. Men Jon Skoren turde ikke; han blev staaende stille bagom olderen. Den tunge rødlig skodden løste sig, da hun hørte latteren ned i fjæren som før, – og gled ud i kvæld-dampens graa, tyndedes og lysned. Og i den stod en skælvende naken krop, suged ind sagte hvile efter al rædslen.

Hun reiste sig og rusled hjem. Hun kunde ikke faa sove, hun kunde ikke faa fred: dette var som gaasungers dun om vaaren, det var som older-toppers brunt!
– –

– Nu da hun stod her nedfor olderen igen, hvor de lauged sig den gang, kom det over hende med gysende rykk; det tonte for hende, som det tonte den kvælden.

Fiskjen smætte laangs alle strænd'.

Nakjen gut in i olderen stend'; –

nakjen gut stend' aa ven–ta,

hvisked det og smøg det om ørene hendes. Aa, hun mindtes saa mangt hernede!

Men hun vilde ikke ha Jon Skoren nu heller. Hun bare syntes synd; og derfor skulde han i kvæld se det, at sønnen paa nabogaarden ikke traf hende!

– – Det letted i hende, som sjøen i tang, det slikked om hende som bølger om smaasten, – der var ikke levende fred at faa! – –

Og han bortpaa stillaset reiste sig sagte og krabbed ned. Hun blev staaende som bundet. – Jon kom frem foran hammeren hittenfor næsset.

– «Æ da du?» sa det stilt bag hende; det var den andre, han hun ventet ved lemvinduet.

«Ja–a», sa hun.

Jon stansed i det samme bortpaa bærget, saa hidover med det tunge seige blikket. –

Hun fulgte sønnen fra nabogaarden opover volden.

«Nai–j!» ba hun vekt opved døren og trykked ham stilt ud. «Ikje i kvæld! – eg æ laak».

Saa gled de fra hverandre.

Men op paa lemnen skøv hun vinduet op: «Ein anen kvæld Anders!» hvisked hun ned efter ham. Han stansed og saa ikke op. Han sa ingenting og gik.

Det stak hende med prikkende uro, da han var væk: – naar nogen søgte hende, var hun lige hændt, – naar de gik, braalængtes hun! – – Hun kunde ikke lægge sig; satte sig ned ved vinduet og saa over olderen. –

En mand krøp langsomt op paa stillaset bortpaa næsset.

Han sad derborte og vented og stirred. Hun stirred imod og mødte de bleke øine, som hun saa tvers gennem kvældens graa. Men han stirred stærkere, stirred hende lige ind i hjærtet; han hadde ligesom en stift tvers gennem hende, – hun maatte ikke, kunde ikke røre sig; – hun var ikke til længer.

Og lidt efter lidt la tung rødlig skodde sig om hende, løste hende op til skodde selv, med en skarp stift gennem; og ind i den skodden var den skælvende kroppen igen, som stod bag en older og ingenting sa. –

Jon Skoren sad endda paa stillaset og keg efter lax om morgenen, da hun vaagned.

Men samme dag reiste han ud fjorden; folk sa, han var reist for at hyre sig til sommerfisket nordpaa. –

Kvæld efter kvæld gik hun nu til fjæren, stansed under olderen og lydde. Hun tænkte paa begge; men hun tænkte mest paa den, som var længst vække. Hun vidste ikke selv mer, hvem hun vilde ha.

Og sjøen flød med tidender fra havet, faldt og steg bundløs og underlig som uvisheden i sindet; naar den randt op som værst mod veirskifte, saa den rakk over hele fjæren og lige opi græsvolden, da stod ogsaa tidender fra Jon stærkest ind, sammen med tørre skæl og med gammel tang.

– Men efter en slik dag med høi flod tænkte hun mere paa Anders igen og syntes synd i ham.

Sommeren gik og høsten kom. Nætterne blev mørke, og Anders begyndte at pikke paa bordvæggen nedfor lem-vinduet igen.

En kvæld, hun laa og ventede, faldt det med ét over hende klart, at hun i grunden ikke vilde ha ham, – hun skønte ikke, hvor fra det kom; – – ja, det var Jon Skoren hun længtes efter stærkest; hun vilde stryke ham over øienlaakkene og være hans drøm, hun vilde klappe ham over panden og være hans tanke; hun vilde se de slappe runde barnehænder knyttet i vilje, – det var dette underlig valne over ham, som gav hende slik længsel, slik længsel! – –

Saa strøk det ind mod strand, og smaasjø skvatt, som en baad landed; det suste i ungsog, som grene sprang tilbage efter én.

En svær mand med lang tang til haar kom ind og sa, én sad nedpaa bærget og ventede.

Hun blev kold og reiste sig, – det var stor flod, skønte hun. Hun spændte imod, men dette trak hende ud gennem døren med en magt, som intet levende kunde staa sig mod. Det var den svære manden, som leied.

Derude i mørket pikked det stilt paa bordvæggen, – hun hørte saa langt i kvæld og saa saa skarpt. Men hun svarte ikke, strøk stilt nedover langs løen og videre til fjæren; der blev manden væk. –

Det suste ud til havs, og floden gik høit; det stod ind kulsvarte vaagen med et og andet vift, som sa, at stormen kom.

Med ét saa hun, hvor den bar sig derude alt, – det var, som der skød ild, som lyste op indunder skyrne langt ude ved havskærene. Der var stræv og slit, fartøi paa fartøi kom jagende, laa paa stormen, med en stakkars liden lygt i masten, og ventede paa lysning av næste dag, før de voged sig ind.

Hun saa, hvor Jon Skoren stod forud med valne hænder og halte ind skøterne ved hver baut, mens den svære svarte sjøen risled og randt ustanselig over ham og luken, morildhvid i lanterne-lyset; han stod der saa livende ræd og blek, ræd vandet som sommerkvælden han skulde under med hodet; han stirred tungt indover av og til, saa øinene deres mødtes: – ja, det var hendes skyld – aah–haah –haah! –

– Lige foran skalv et tordnende brak, – saa svær en sjø kom. Den blev væk; klask i klask; kridhvidt hoppende skum, som syded og skyndte sig komme unna

for næste sjø. Tre skarpe bærgknatter med dyb kløft mellem, stod igen svarte og rislende vaade.

Saa blev det mørkt, og hun saa ikke mer.

Om en stund lysned hele bærget hittenfor Skoren av blaablek morild; det drog hende bortover, saa hun skyndte sig. En naken mand sad skælvende og tørked sig med skjorten i ansigt og om hals.

Det var stilt alt, dødsstilt; fjorden tagde. Det pikked paa bordvæggen op paa gaarden; saa gik det tilbage bortover veien mod nabogaarden.

Det bortpaa bærget slukned i det samme. Hun stansed; hun braalængtes efter ham, som pikked og maatte gaa.

«Anders!» ropte hun. «Anders! Anders!» kom det igen med graat, – hun gik her og smaastjal fra ham! – –

– «No ve me gjifta os, Anders!» sa hun stilt, da han stod nede i fjæren, og tog ham i haanden.

Og en regntung dag, med vaad og sval kuling indfra havet, gik bryllups-følget i baadene igen. Vinden hadde kvæset sig, saa seil kom op, og stavnene skar med skum om sig tvers over fjorden hjem fra kirke-stranden.

Vielsen var over. Det var senhøstes og ikke paa den tid, folk gifted sig. Men han hadde villet det. Og hun ogsaa; hun vilde skynde sig for ikke at gaa fra det, hun hadde sagt.

Hun var ikke glad. Hun sad ør og stirred fremfor sig med vide storringede øine, – det var en dag med stor flod og slik strøm i luften, hun hørte saa langt idag og saa saa skarpt.

Hun lydde til bølgegangen, prøved at skønne den store brure-baaden under sig, som la sig over for seil-jaget, gled, dupped og gled over graa sjøer.

Og fele-buen begyndte at gaa i forskuten, saa alt samled sig til en sus, hun kendte fra før og skønte.

– – Det var svarte lange havsjøer, lange, – som rulled med gamle lik, som ingen kendte igen mer.

Fiskjen smætte i sigl aa rigg.

Nakjen gut ner i sjøen ligg', –

nakjen gut ligg' aa ven-ta,

sa det langs baadkanten, tisket det i kølvandet.

Hun blev blekere og blekere, des længer slaatten varte. Anders saa bortover ansigtet hendes.

«Æ du laak?» spurgte han.

Hun svarte ikke. Han skænkte i et glas og rakte hende. Hun drak det og fik ét til. Saa sank det væk og susen stilned, – var ikke andet end smaa fjordsjø rundt og regngraas skodde, som væded, hvor den kom.

Hun sad og saa fremfor sig, men hvilte; hun havde en rød flæk paa hver kind. Anders og hun sad og ingenting sa.

Han skænkte hende paany, da de var midtfjords; og bortunder Skoren fik hun endda en skænk, saa det holdt sig unna hele tiden; ja hun lo, da følget gik op Breibø-voldene. –

Hun dansed udover kvælden og var lystig; der var et staak og en skratt som ikke i noget bryllup paa lang tid.

Men om kvælden var der brev med dampen, at Jon Skoren var kommet bort paa havet, nu sidste svære stormen var, med fartøi og alt; liket var ikke fundet. Det blev fortalt i laget udpaa natten, lige før brudgommen gik med bruden hjem til den store gaarden.

Lystigheden var hugget av hende; hun mørkned snøgt som fjæld mod styggeveir ud i havet. –

Hun satte sig paa bænken hjemme i stuen hans og saa ud gennem vinduet. Han gik ud, ba hende lægge sig imens. Men da han kom ind igen, sad hun endda ved vinduet.

«Æ du 'kje lagd'?» sa han og la det lysskæggete ansigt ind mod hendes, sad og smaakvinked ind i øret hendes.

Hun stirred ud i mørket som før.

«Lika du meg?» ba han sagte tilsidst.

«Veit 'kjei!» sa hun; det var som det knirked i frost. Hun reiste sig og vilde ud.

Han slukked lyset, ba hende lægge sig i mørke, da.

– Hun fik saa ikke sove alligevel, naar han var her, sa hun og kendte bortover døren.

Han sprang efter hende, famled sig frem, tog hende i haanden. Hun satte sig paa bænken igen bortved vinduet; – han skulde bare lægge sig, saa kom nok hun ogsaa, sa hun.

Og han saa gjorde.

Strax efter strøk en baad sagte ind imod strand. Det suste opover smaaskogen. Den svære tanghaarete manden stod foran hende paa stuegulvet; han sa som før, at én sad nedpaa bæret og ventede. Manden greb hende om haanden og leied hende med sig mod døren.

Anders spratt op, da han hørte, det tog i vrideren, trev hende i armen og holdt tilbage. Men hun slet. De sa ikke et ord en lang stund.

«Du slaas mæ storemanen sjøl idag!» pusted hun tilsidst. Men han svarte ikke, halte i hende alt han vandt, slængte hende fremfor sig, saa han fik stængt døren.

«Men eg sku træft Jon Skoren!» illskrek hun rasende mod ham og prøved med vinduskrokene. Han var efter hende bortved vinduet, klemte hasperne paa igen.

Drængen og budeien kom ind med lys; og Anders rømte ud, var ikke god til at bli.

– Han blev staaende nedved løen i høstnatten og hørte paa larmen deroppe, – hørte hvor ruter blev slaat ud og sprosser brukket, saa glasstumper sang. Hele natten blev han staaende dernede; for larmen holdt sig, endda de fik hende i sæng; – hun laa og illskrek «Jon Skoren» og sang med isnende mæle om fisken, som smætter langs alle strande.

Fele-Aasmun.

SOPENDE steg bortefters gulvet, saa bjælkerne gav sig; skrik fra jenter, naar unggutterne slængte dem op i store-sængen efter endt dans; skratt gennem gangen og ud paa helletrappen.

Det var et syndigt leven, som vane var søndagskvæld, i den gamle stuen paa

Nes. –

– Han red frem og tilbage paa bænken og saa hende langs det lyse kind, – hun sad der bred og stutt indved ham i kroken og lydte paa graat og lydte paa lokk fra den nye felen hans.

Fele-Aasmun kaldte folk ham, endda han var skomager, – han hadde i grunden ikke fare med stort andet end feler, smidd dem og spelt, siden han var saapas, han kunde føre kniv. –

Hun sad stille; hun var over den alder, at hun dansed med.

«Ka ser du no?» sa han.

«No ser eg noke stort, so blænkje – ei snø-rein i fjældsøl.

Aa no ein liten man paa skji høgst oppe mot skjy».

«Aa no?» sa han igen.

«No ser eg rjupa, so kakla i smaabjørkjaa».

Saa sank han sammen og lydte paa sit spel. Hun stirred ind i det flakkende talglys i flasken paa bordet.

«Aa, da æ so fint – da æ so fint!» hvisked hun alt i ét til sig selv. –

– Det var første gang han spelte til ordentlig dans, det var første gang hans slaatter skulde leke og leve i flere sind paa samme tid. Derfor maatte hun bli med i kvæld, da han strøk ned til bygden forbi naboplassen, – hun, som hadde siddet saa titt glad bagom gærdet hos ham, og set paa, naar han laged feler, – lige fra første gang, da han fæsted heste-tagl paa enkelt brætt, og det bare saavidt lysned rundt om, uden at han endda var god til at se noget ved spelet.

Han mindtes, hvor hun lo i øinene, da han første gang synte hende en skikkelig kasse og stærkere stræng, – da løste det sig ud rent, det han saa, som i kvæld, da han prøved nye-felen – bare det at han saa mere nu, end dengang han spelte paa selvlaget fele. –

«Ser du noke?» sa han bort til hende.

«Eg ser vaaren kjeme, – ser kor snø braana i fjæld – –».

Han løfted det blide skægløse ansigt, – svarte uden ord fra vide blaa øine med store hvide ringer.

Hun flytted sig tættere ind til ham:

«– Ser elv, ser bæk sopa vetren te fjords!»

Det var det, han saa, og! Fele-laaten letted under loftet, saa han stirred lige ud.

«No ser eg fogl i sol, Aasmun, – ser smaaæg i reir; – no ser eg vinden veifta i vaarblankt gras –!», Hun blev saa glad, at hun vilde ta om fele-halsen.

Han saa op, spurgte med et blik lyst og tindrende som et barns.

«Ja eg æ so feien, at eg skjyna da 'kje –!» sa hun. «Grase æ so fint; – aa sjøen æ so fin; – aa skjyaa æ so fin; – – aa – aa alt da eg ser æ so fint –! aa da æ so fint – da æ so fint!»

Han sad og saa hende ind i øinene og spelte.

«Aa eg tykje *du* æ so fin!» sa han langsomt om en stund.

Hun saa snøgt unna ham bort paa lyset.

Saa sad de uden et ord hele natten. De hørte ikke tramp, ikke kvindfolkeskrik, hørte ikke ungdommens skratt; de sad og stirred mod vaaren, som kom, ind under loftsbjælken, som letted sig under laaten.

Han spelte, saalænge der fandtes én, som dansed; kl. 6 vilde ingen mer. –

– Hun og Fele-Aasmun fulgtes hjemover gennem hagen den høstmorgen.

Han gik og kendte, han hadde spelt sig helt ind i hende.

Hun gik og kendte bue-stryk paa selve sindet.

De stansed opved leet, stod og lydde paa kværnen ned i gjelet; – – de hadde set saameget fint sammen den nat, at de kunde ikke skilles mer, endda han var tyve, og hun var førti snart. – Og før de gik fra hverandre, vidste de, at herefter skulde de faa se vaaren op igen sammen, mest saa titt de vilde! – –

Det varte ikke længe, saa flytted de sammen, – Fele-Aasmun var blit alene efter farens død paa den vesle graa plassen ind i gjelet. Til vaaren skulde de ha bryllup.

Han gik omkring og tagde, fandt frem nye slaatter; og indimellem ruffed han unna et sko-par, – saavidt de greidde sig til mad.

– – Alt var saa underligt! – hele uger var som første kvælden, én flytted til støils, – friske og nye!

– – Hun var den første! – hans sind eied ingen minder om andre jenter; han hadde været den stilleste gutten blandt ungdommen i bygden.

Men endda hadde ungdommen brug for ham, – ja brug for dem begge to, for denne sæter-livets friskhed og glæde. Hver søndagskvæld stod hun udved stuevæggen og lydte; strax hun hørte traak ned i stigen, sprang hun ind, satte sig bort til Aasmun og ventede; og naar det saa skrek ude paa skaalens gamle dørhængsler, gav det et glædes-sæt i hende, og ilden løsned i øiet, saa Aasmun smilte og tog efter felen bortpaa væggen; der kom da bud fra ungdommen i kvæld ogsaa! – –

Hele vinteren fulgte hun ham gennem hagen til danse-stuen paa Nes, lige sæl med hvad gamle folk sa, og hvad ungdommen lo.

Han skulde ikke spele, uden hun var med; – hver ny slaatt skulde gli langs hendes kind, før den naadde danselaget! hun vilde være med at eie dette fine, han kom med, og være med at gi! – –

Leik efter leik delte de. Hun sad indved ham og lydte, lydte sig gladere for hver gang over al den magt, som felen hans gemte.

Og naar han saa udpaa natten tog til at snakke, han, som ellers tagde, og spurgte, hvad hun saa, blev han og felen ét, – et susende stærkt vingepar, som bar hende ud i vaar og over saftigt græs; – og *hun* var den første, han bar! – –

For hver gang kom det nærmere indpaa hende; hun *saa* ikke bare, – hun *hørte* fugl, hun *lugted* sevje. Spelet tog hver sans – det var skiftende og vildrende, som sol i fosseskum. Og hun sad ør, med lekende lys i hvert øie.

Men som danse-nætterne gik, kendte han det anderledes. Det var, som én stundom tog let om haandleddet, vilde holde buen tilbage – det blev saa underlig hult og lydløst under strængene.

Det for som frost gennem ham, den tanke, at han sakned kanske evnen, som skabte nye syner, sakned det, som leved, saalænge han spelte. Han vidste ikke, hvad det var, – men det løb ud i vanmægtig længsel efter unge jenters øine, ud i sugende trang efter æggende bringers varme pust, ud i mismodig drøm om hede natters ynglende lek paa loft og i løe.

Og disse stundene blev længre og længre, for hver gang de kom. Udpaa vaaren en søndagsnat stilned spelet – et par famlende stryk, og saa en lang stans.

Dansen slutted.

Folk saa bort og studsed.

Han prøved, lokked efter laa bortover strængene. Men det stod fast; ingen slaatt vilde frem.

«Fele-Aasmun trøitna!» sa de.

Hun saa snøgt bortpaa ham med nattevaakte øine.

Han saa igen.

Hun slog blikket ned, sad og tænkte; øinene hans var saa underlig hvide og kolde; det var som de suged og halte angst i noget, som randt væk! – og han selv var saa lang i kroppen. – –

Han pusted tungt; – – evnen inde i ham visned! han saa ikke mer nyt! – hans syner var som tørre græsstraar paa mager jord. – – Og med én gang var det, som han spelte paa hestetagl over enkel fjæl.

«Jagu trøitna han Fele-Aasmun!» sa de bortpaa gulvet igen.

Han stirred rasende mod dem, som stod og ventede; – – det var *deres* skyld, dette! – De skønte ingenting, – vilde ha danseslaatter bare – staak og traakk, og traakk og staak! – – Lige saa godt spele for sauene i fjøset! lo han.

Men saa saa han paa hende, stak hende med sit blik.

«Aa *du* æ fø gamal te skjyna da!» sa han og prøved gemme ordene i et sint stryk med buen; – hun sad her, gammel og fortabt og dum, med det tindrende blik, som trodde, det var fint hele tiden, det han spelte! – – Nei, han maatte se nye jenter, maatte se mange jenter, vade i deres elskov, bade i deres blik – da først kom de nye syner! – –

Han kendte det som ustyrlig hvileløs tørst, som alligevel ikke drak, naar den fik; han kendte det som underlig hvid lønlig armod i sin krop; han hadde ikke mod, – og han hadde ikke hug heller; det var som en senehaard mand vred sig og kasted sig inde i ham, mager og tynd, uden kødets skælving, uden blodets brand.

Det var livets blekeste sorg.

«Brænnevin!» skrek han i med ét, saa jenterne kvakk, og gutterne storlo.

Hun blev hvid; men saa ikke op; hun hadde trodd, felen skulde været stærk nok i sig selv! – –

– En gut kom med en flaske.

Og saa fandt buen slaatten; brød ned den studsende stilhed rundt om. Den

tog til at gaa med klang og kraft som aldrig før.

Og Fele-Aasmun sad og skrek paa brændevin alt som tiest udover natten.

Slik danse-nat mindtes ikke ungdommen fra før.

Men hun sad stiv og blek. Laaten var armet ud, syntes hun; der var kommet dyttende snefloker i strængene – den isnende vinterflaten igen med hvid skarp synsstribe mod blaakold himmel, men uden braanende vaar langs skraaning, uden den vesle manden paa ski. Der var ikke jag eller lek, der var ikke sol.

Hun skønte ham ikke mer. –

– Da hun stræved med ham opover hagen udpaa morgenen, sa hun, at nu fik de gaa til præsten med det første. Men han svor og bandte, han var ikke færdig til at gifte sig paa langen vei endda, – han hadde for mangen leik igen til det! – –

Efter den dag blev hun ræd; – – han var kanskje sliten! – Saa fik hun holde ham hjemme nu, for at gemme det som var igen! – –

Hun tagg og ba hele ugen, at han ikke skulde gaa næste søndags-kvæld.

Han loved det.

Saa tagg og ba hun, at han ikke skulde gaa ud, før de hadde været hos præsten; – da var det vanskeligere at ta sig rent galt til, tænkte hun.

Han loved det.

Og udpaa vaaren blev det bryllup.

Aasmun blev hjemme som før. Hun blev ved at ta løfte av ham for hver søndags-kvæld; turde ikke be ham om mer av gangen, forat han ikke skulde skønne, hvor hun vilde hen.

Hun passed op unggutterne, som kom ned i stigen helgedags-kvældene, og svarte nei, – han Aasmun gik ikke paa leik mer! – –

Og bygde-folket var glad for ungdommens skyld, – nu kunde det da bli fred i bygden søndags-kvældene, siden unge-manden op i gjelet var stadig blit. –

Han spelte en og anden kvæld for sig selv; men det vilde aldrig bli nogen magt i det, kendte han, ikke som det hadde været. Og hun begyndte at mislike det, naar han tog ned felen fra væggen; han blev altid saa sturen og tung i sind efter det og vilde ned i bygden.

Og han gjorde det ogsaa sjeldnere og sjeldnere; saa han vænned sig vel av

med det, – især naar hun bare gik ligesæl og lod som hun ingenting hørte.

Hele sommeren gik og mestedel av høsten, uden at han hadde rørt felen; hun var trygg og tænkte paa, snart ikke snakke om helgedags-kvældene mer.

Men en søndags-eftermiddag udpaa høsten sad han i gruen med felen igen og stemte. Hun gik bort og grov i glørne, – hun syntes, hun hadde kendt slik underlig em fra munden hans, da han strakte sig over hende efter felen op paa væggen.

Hun vilde kende én gang til. Men han flyttet sig unna, – var strid og vilde ikke sætte sig, saalænge hun stod der. Blikket hans var ustøtt og saa langt væk forbi hende, naar det saa.

Hun gik bort til bænken igen; – – det var nok samme emmen hun hadde kendt av og til om kvældene den sidste tid! – og hun turde mest ikke tænke paa de mange erinder, han hadde gjort sig ned til dampen i vinter.

Hun satte sig. Der kom et og andet jagende stryk over strængene, som gjorde, at hun lydde; det var slikt isnende sinne i det.

Hun reiste sig, blev gaaende nedved gruen, lod, som hun hængte sokker op i røghatten til tørking. Og nu brydde han sig heller ikke om hende, blev siddende og vilde spele videre. Men det stod fast for ham; han saa intet fint, og der kom ingen slaatt.

– – Denne stuen var svart. Den var som sæter-beiter i uveir og høst – hver grænd gnaget og nedtraakket og slidt!

– – Det lysned ikke saameget om ham, som da han spelte paa tynde taglet over enkle fjælen! – –

Han lod buen gaa mest som den vilde; og lidt efter lidt fandt den alligevel toner ligesom av sig selv. Graa og stille fletted og flyttet de sig sammen til et tække langt borte, tyndt som vævkonens væv; traal sig til traal, fler og fler.

Og efter hvert glemte han stuen; – og saa ikke konen.

– – Det dryssed og seiled med sneflok over nættet, dækked tettere og tettere. Det graa hvidned – en ødslig flate uden endskab paa nogen kant, med den skarpe sriben mod himlens blaa. Men der blev ingen nye syner, for heller ikke nu saa han jenter.

Han sad her nesnedd midt i det. – –

Hun stansed foran ham:

«Da æ 'kje fint, da du ser!» sa hun kort.

Lynsnøgt svinged han buen og slog hende over haanden.

Hun sa ingenting; – saa paa ham. Hun arbeided paa at holde graaten inde – han saa det i ansigtet, det rødned av lys fra glørne.

«Da æ 'kje fint, da du ser!» sa hun op igen, haard i mælet.

Buen sved over haanden hendes én gang til.

Men hun blev staaende.

Han stirred ind i stuens mørke, med ryggen til lyset, sad og vented med buen, om det kom op igen én gang til; – – hun rev i trods sund tonernes væv for ham, der hun stod! Han sad her og gnog bare paa det gamle!

– – Det var ikke saapas til laat igen mer som i den tid, han sad med hestetaglet i munden og nipped med fingrene! Men hun gik og lurte dag ud og dag ind med kolde øine, – vented, at ogsaa den laaten skulde dø! –

– Han maatte se mennesker igen! – han maatte høre spænd i bjælker og gulv, – ja kvindfolke-skrik og unggutters skratt! Han maatte se blink i *unge* øine! – –

– Det gav et sæt i hende, – det hadde nok gaat i den gamle rustne dørhængslen, slik som hun trodde, for én lukked paa stuedøren, spurgte ind, om Aasmun vilde komme ud – der stod to–tre udved husvæggen, som vilde finde ham, sa det.

Han spratt op, smøg ud med felen.

«Du minnes, ka du ha loft meg!» trued hun efter ham.

«Eg minnes ingjen ting!» svarte det.

Hun smatt graatende ud efter ham.

«Du æ fø gamal te vera mæ meir!» skrek han nedfra stigen.

Som Fele-Aasmun sad i den gamle stuen paa Nes og trampet takt til sit eget spel, saa bjælkerne gav sig, syntes ungdommen, han var blit endda længere og tyndere siden sidst, – øinene blekere i det blaa, for ringene var blit hvidere; og ansigtet hang slapt og i valker.

Buen gik i ét, der var ingen stans mellem hver slaatten. Graaten hendes

krisled i øret; den rørte sig stilt under strængene, løfted dem op mod buen med underlig klang, saa den mødtes med unggutters spillende smil, med varmen fra unge jenters blik. Og det blev et klemmende tag mellem det, som maatte væk, og det, som vilde frem, mellem sut og glæde, – det blev sprættende, som vaaren mellem vinter og sommer.

Graaten øged og ungdomskæten øged; det gav rigtig vilde vogsomme slængen, slik magt i slaatten, at hver gut naadde op i loftsbjælken med spændet.

Det for gennem sindene som sviende haglbyger. –

Da han hadde spelt av sig det stærkeste og saa fremover i stuen, blev han var et bredt og lyst kvindfolk ude i gangen bag døren; hun stirred ind paa ham gennem sprækken, hvergang talg-lyset roed sig saapas, at én kunde se.

– – Der var ingen ild i øinene hendes, den han hadde spelt løs første kvælden med nye-felen sin. «Da æ 'kje fint, da du ser!» sa det bare ind til ham fra graa øine. – –

«Brænnevin!» skrek han.

– Hun *vilde* være med! – Trods! trods! – – Men det blev værst for hende selv paa den visen – hun slet sig ud av ham til sidste rest!

– – Hun var for gammel til at skønne! – han hadde *sin* maade, og hun hadde *sin*: hun vilde gemme det, som var igen, i ovnskroken; – men det kunde ikke gemmes; det var som løvet om høsten, maatte sopes ud for alle verdens vinde, spredes rundt i gutters kaate blik, rasle i jenters lystne sind! – –

En gut kom med flasken.

«Hiv dan kjerinjaa ut!» sa han. «Eg æ 'kje go te spela, naar *ho* staar dar!»

Ingen svarte. Ingen vilde.

Han famled sig frem av kroken, raved ud i gangen, gav hende et drag med buen:

«Ut, seir eg!»

Hun gled graatende ud foran ham.

Han braasnudde ind igen, tog efter felen paa bordet, – den graaten hendes gav ny magt! – –

Dansen begyndte igen. Men det blev ikke mange stryk, saa famled buen som før, slaatten visned væk paa strængen, og ungdommen stansed.

«Dar æ fân held' ikje noke att te gjøima!» grynted han, da det helt var stilnet; – han hadde ikke nogen evne i sig selv til at se vaar og det, han vilde, – hadde aldrig hat den, det skønte han nu; det var felen, som maatte til fra først av, før det kom, – og nu maatte graaten hendes til, og brændevin – brændevin! – –

Han skrek efter mer. Og gutten kom med flasken.

Aasmun hang udover felen igen, tvebugtet og slap som vissent græs. Han flirte iblandt, naar en tone kom; men det, han spelte, var ikke til nogen ting.

«Da ha vore helde snaut mæ vaaren!» sa han, han blev liggende med det magre ansigtet helt nedpaa felen, væved videre og graat som et barn om vaar og om saftigt græs. –

Konen smøg ind gennem den studsende stilhed, tog ham under armene.

Da hun slaged hjemover hagen med ham den nat, bares det hende ogsaa for, at det vel var lidet igen at gemme i ovns-kroken, for *der* var hun kommet over tomflasken hans, da han var gaat i kvæld. Og de hadde kanske ret i tanken, de som sa efter dem dernede, da de gik, at nu var han let at ta igen! – –

Gøken graa.

KVIST og blad sprang tilbage, skogen lukked stilt efter den graaklædde manden som efter vingeslag fra enslig fugl.

Hun lydte, den tredive–forti aar gamle jenten nedved husvæggen, ind i sommerkvældens graa, som la sig rundt olderkrattet i Furubærgsdalen. Et stort og stærkt og lyst kvindfolk; sol hadde bleket de rødlige bryn, saa de var det lyseste i hele ansigtet.

Det skalv over de blaa øine, som stirred uden ro mod skogen, som lukked. Hver aare, hver sans snørtes sammen i trang; hun var saa livende ræd, at hun ikke skulde ha magt til at si nei næste gang! –

Og den tretten aars sønnen stod og skotted; han hørte flaks op i svartolderen.

De stod og lydte paa det samme, begge to; det var som skogen gav fra sig denne fuglen, naar den gemte den graaklædde. –

Men saa gled det unna, det de hørte og saa; de gik stilt op helletrappen, ind i

stuen for at lægge sig.

Der kom den graa fuglen flyvende fra olderen uden lyd hid under husvæggen; den gjorde smaakast bortover løen, vifted stilt med vingerne. Den ligned en trost, men den var større, og faldt slankere av mod stjærten; og vingerne sad ligesom længer fremme.

Hun rev vinduet op, skrek ud, spurgte, hvad han vilde.

Gøken fløi op i olderen igen. Men det napped og skalv langs læbe-kanten længe efter; hun blev staaende stille paa gulvet, som hun ikke turde flytte fod.

Gutten stod og saa paa hende; – – denne plas-stuen var ikke den samme længer; før var det ensligt og stille rundt om; og alligevel var det, som hændte det saa mangt, for der var en slik underlig mening, som han hadde skønt, fra han var bitte liden, i hvert pust fra det, som var til. Her leved mindet om faren – om natten var det som stille skodde-dotters hvidt, om dagen var det som kvældsolens rødeste brand i vinduet og som kaatete fugle-kvitr op under bærget. – –

«Du mor, ka æ da gaukjen ve?» sa sønnen vart tilsidst; han skønte ikke dette, – gøken rømte ellers hvert aar, naar han saa den første ferske saaten; og nu laa halve plassen alt i saater.

«Eg veit 'kje», svarte hun usikkert og lydte.

«Du lyge!» skrek han og for ud.

Han sprang barhodet og lys bortover bøen, kasted sten op i oldertoppen, saa fuglen letted paa sig og søgte ind i tykningen. Gøken var skærr, endda han ikke var som her i vaares, – da var det ikke mer, som gutten fik lurt sig til at staa under olderen en morgen, han sad og gol, og ønske. – Han slængte sten paa sten, og gøken flytted sig; – han vilde jage denne fuglen helt ned i fjord-bygden, vilde jage væk faret efter den graaklædde manden! – –

Han glemte sig rent, blev borte indover. –

– Moren stod igen inde paa gulvet og tænkte; – det betydde ikke noget godt, naar gøken la sig til ved husene paa den maaden.

– – Dette var som et varsku fra noget tæt ved hende, som var til, som hun ikke var blit var før; den graa sommernatten eied stup, hun aldrig hadde set ned i. Det laa i luften og det laa i duggen – det laa allesteds; ret som det var, kunde det komme væltende, saa alt, som var til, fik anden skap. – –

Det smaaskalv i kroppen og tynged for bringen, saa hun letted opunder. –

Udpaa morgenen kom gutten igen; han hadde jaget gøken helt ned til det nederste kvilet. Moren stod endda paa gulvet og tænkte; hun kvakk, da det gik i døren, men sa ingenting.

«Du mor, eg skjyna 'kje denna gaukjen, eg!» sa han andpusten og saa paa hende.

Hun saa ned og vilde ikke svare.

Han gik nærmere, sa det én gang til, for at se hvad hun tænkte.

– Den fuglen pleied ellers rømme, naar han saa den første saaten, kom det vekt fra hende.

Han saa, det dirred over øiet som vaardamp i solstegt bakkehæld, – der var ikke fred i det saapas, at han kunde se indpaa det noget sted.

Han kunde ikke styre sig, sprang paa hende, risted hende; – – det var den graaklædde mandens sind, som skalv over synet hendes! – –

Han tog hende i haanden, rev hende med sig; hun fulgte som et barn, ud av stuen, bortover volden ind imellem olderen; de stansed ved mørke bække-kanten, lydte og stirred indover paa svarte stammer.

«Ken æ gaukjen – ken æ daa far te gaukjen, mor?» spurgte han stilt; det ba i målet.

Hun svarte ikke paa en stund, stod og stirred som før.

Men før han vidste ordet av, hvisked det og tonte det med i bække-rislen, og blev lidt efter lidt til kolde skælvende ord.

Sønnen retted sig, da han hørte denne stemmen – hun prated og tonte saa stygt om hverandre –; stirred paa hende med aaben mund uden at skønne.

Skogjen ha fødd han

aa skogjen ha ålt han:

han batt ein trast onde older-rot,

batt aa batt –

vilde no sjaa, ka da vatt.

Saa flirte hun, og skælvende rykk løb langs læberne.

Han smidde fjør

taa kvar sut so gløimt æ,
han sætte væng
taa kvar draum, so drøimt æ.

Aa erlaa vippa aa pitla dogg –
da monne nok vetta ein rauslege trast, ja,

la hun til og flirte igen.

«No ska du teia, mor!» ropte sønnen ræd; sinnet var gledet av ham.

Men moren flyttet ikke en rynke i ansigtet; han saa, hun tænkte forbi det, hun sa:

Aa skogjen dytta mæ mos aa stein
aa skogjen tækte mæ bla aa grein,
at alder dag smatt i vængja-fjør,
at alder sol rann i tunga-rot.

Men erlaa vippa
aa ga han dogg,
aa erlaa trippa
aa bar paa ljøs.

Gutten rev hende tilbage med sig, tog hende ind; hun skulde lægge sig paa timen, sa han.

Han satte sig paa bænken ved sængen og saa paa hende udover morgenen.

Gaukjen gjele i li aa lukt –
længta aa gjele; –
gaukjen heve ingjen far,

hvisked hun syngende. Han kendte det, som han selv var gøken graa under older-rod, uden sol og dugg.

Han tog i hende stundimellem for at gi ro og si, at her var han; – hun laa der og arbeided med hænder og fødder og kunde ikke finde hvile; naar hun bare fik taarer, sa hun, vilde det nok skri av hende igen. Men det var dem, hun ikke kunde faa.

Da solen randt og tog dug av vold, gik de ned til saaterne og kasted ud. De gik og tagde hele formiddagen, med saare øine og med tunge sind; de var ræd hverandres blik.

Og eftermiddagen gled ligedan; ingen vilde snakke først, og læberne tagde sig tørre.

Men naar kvælden kom, og sønnen hørte flaks op i olderen, var det, som luften blev graa i det samme, og riven stansed. –

Dag efter dag gik ligeens; de gik og ingenting sa, og mod kvæld kom den graaklædde manden.

Og *da* fandt hun ord; de sad ud ved husvæggen og drøste, til sommer-nattens graa la sig i dal, la sig i fjæld.

Men gutten stirred sint paa ham – han sad der og prøved sig frem, – vilde, pratet skulde sovne væk i hvisk, saa bare han og moren kunde bli med om det! –
–

Og naar han saa strøk nedover, lukked skogen sig under gøkens flaks. De to var blit ét nu, han skønte det saa grant, det var samme karen, som vilde reise med mor hans, bare i nattens graalys; hvert hvisket ord udved stue-væggen var som gøkens sagte flaks fra gren til gren for at naa ind paa bøen! – –

Han la bortover efter hvergang, skrek mod gøken og hev sten op i oldertoppen. – Den gang i vaares, han stod under gøkens gren, ønsked han, han ingen far maatte faa; han hadde lov til at ønske tre ting, han ønsked bare det samme tre gange; – for han vilde ikke ha nogen far paa nogen anden maade, naar han nu en gang alligevel ikke kunde faa sin egen; – og ham kunde han aldrig faa, for han var saa fin, hadde moren sagt og pegt paa en løitnant, som for her forbi forrige sommer. – –

Og moren sprang efter støtt – hun kunde ikke bli staaende nedfor husvæggen. Naar den graaklædde for, lukked sindet sig i syg ve efter ham; og alt, som var til, skred ud over hende tungt – utaaelig, saa rent vetløst tungt, som skreden av sorg den kvæld, hun første gang hadde lukket ind i sit fang en mand – den galne løitnanten, som laa i fjældet paa opmaaling.

Hun sprang og sprang, fandt frem sten i bækken og hev med sønnen. –

Slik gik det hver evige kvæld. Og om dagene gik gutten og undred sig, hvad

gøken var. –

– En kvæld blev hun igen ved husvæggen og vilde ikke hive, – han saa, hvor hun ligesom vilde, men kunde ikke.

«Gaukjen heve ingjen far?» spurgte han, da han kom tilbage – han vilde skønne dette, vilde vide alt det andre ogsaa! – –

Hun kvakk, hun trodde, de ikke skulde nævne gøken mer. «Nai!» svarte hun sagte.

«Ka fø røime gaukjen, naar han ser fysta ferska saataa?» kom det om en stund.

«Han taal 'kje te sjaa 'na», svarte hun.

«Taal' han 'kje te sjaa 'na?» sa han. Hun saa, han blev stridere og stridere i øinene, hun hadde set slikt før ogsaa, naar han tænkte paa gøken – det var som han trodde, han hadde ret til at presse det ud av hende med magt, alt det hun vidste.

«Han drap mor si i ei saata», svarte hun og prøved flire.

«Drap han mor si i ei saata?» kom det tænksomt; det var nok en svær kar, den gøken. – –

«Some seir so, ja», svarte det; men han saa, hun tænkte som før paa noget bortenfor gøken.

– Men der var nu saa mangt, én ikke vidste, la hun til.

Gutten fik ikke fred: – – nu var gøken noget andet, noget som var sværere og stærkere end alt andet, han kendte; det var noget, som ingenting skydde, som dræbte alt, som kom i vei, om det saa var far og mor! – Og her var han i den graaklæddes lag.

En dag, fluesværmen var kvældet og duggen graanet, kom manden som ellers op fra bygden og satte sig til moren bortved husvæggen.

Gutten skifted blik med ham uden at si noget; han var saa kokende sint, at han ikke kunde sidde, – han gik og drev bortpaa volden og skotted ind i olderen efter gøken; stansed og gabte av og til og suged ind luften – den var en anden i kvæld, blev det mer og mer, desmer det graaned.

Kvælds-gulet strøk gennem dalen, i lekende raslende uro fra bærg til bærg.

Det var skælm i luft og skratt i blad; det var suk i græs og ynk i bæk. Det var flir og graat om hverandre i sanseløst spel.

Det var en stærk og bundløs dyb, stille flommende strøm, som vilde ta alt med; han kendte den slite i sig, men skønte den ikke. Og de to bortved husvæggen sad magtesløse og bare storgraat, mens flommen steg om dem, sommernattens flom av graalys stille angst. –

– Han satte paa sprang forbi dem ind i stuen, hented ned bøssen med krudthorn.

«Ka ve du?» skar moren i.

Han svarte ikke; gik bortpaa volden, skotted paa dem og prøved at la, – de kunde faa tro, hvad de vilde! – –

Men han kunde ikke la; han ba den graaklædde lære sig. Han hadde hørt gøken igen op i olderen, sa han.

«Ka ve du skjota 'n ette?» for moren op; hun var ræd, for hun saa, hvor hver vilje spændtes i ham.

Sønnen stirred paa hende. «Jau!» sa han sint, – han saa noget graat langt inde i det skælvende øiet, som ba for gøken.

– Aa den var skudfri, lo manden og mindtes, hvor titt gutten hadde været efter den med sten og kvist uden nytte; – og synte ham saa, hvordan han skulde la.

Og gutten la sig bagom saaten til at vente; han skotted bortpaa de to, retted bøsse-piben uvorrent, – de fik tro, hvad de vilde! – –

Men gøken kom kastende paa løse vinger.

«Kys–s–s!» ropte moren og vilde skræmme.

Gutten skyndte sig, sigted og trykked; krudtet vilde ikke brænde. Han skifted knaldperle, trykked og trykked, – ligeens gik det.

Han sprang bort til husvæggen; den graaklædde maatte hjelpe ham at la om igen.

Moren sad og skalv langs læberne.

«Da nytta 'kje te staa seg mot gaukjen», hvisked hun og risted paa hodet.

«Naanei! – Da nytta 'kje te staa seg mot gaukjen. Naanei!»

«Prata du mæ deg sjøl no!» tog gutten haardt i. «Eg ha 'kje høirt da førr». –

Han stirred hende ind i det graa.

Hun tagde og studsed – sønnen var voxet til fuld kar! – Hun saa paa den graaklædde, stirred paa ham til taarerne kom. Sønnen havde ikke set taarer om hendes øine før; det var den graa angsten, som pressed dem frem.

Moren blev med ét et stygt trold med stort ansigt, ruklet og ujævnt som bærg. Han stirred og stirred; – og ansigtet hendes øged, saa der ikke var spor efter menneske længer. Taarerne laa nedover kindet, som den nakne skred-striben bort i nuten langt i nord efter det svære uveir, da hver græsflæk og hvert træ blev væk under raset! – –

Gutten gled bortover bøen, lurte bag saater og prøved springe fra morens blik.

– – Ja, det var paa *den* maaden, med graat, hun klemte sig ind til den graaklædde. Hun skiltes nok fra sønnen i hulk; men det var glædeskælvende hulk, hun lauged bare sindet først for alt det, som minded, i taarer, saa det laa avklædd og rent for den andre, – for des mer frysende at gemme sig dybt og varmt væk i hans fang; – aa, han skønte hende nok!

Han sigted med bøssen; men den vilde ikke gaa av nu heller. Han drev fra saate til saate; men gøken var ikke skærr, – den var blit det mindre og mindre for hver dag, men han hadde aldrig set den som i kvæld – den vilde mest ikke ind i olderen denne gang.

Han stansed under træernes mørke, stirred ind mod stuen. Det slog ned i ham, snøgt og klart som lyn, saa han maatte lukke øinene: denne graa gøken med de bløde stille kast, det var selve den trangen, som kom over moren, naar den graaklædde gik fra hende! – –

Han slængte med sten og jaged med kvist; han kom længer og længer ned mod bygden; – – ja han hadde set graa gøkefjær i synet hendes i kvæld! – –

Der sad ingen ved husvæggen længer, da han kom op igen.

Han stansed ved en saate og satte ny knaldperle paa, sigted og trykked; hele ladningen gik med smæld i bordvæggen. Det ljomed gennem dalen, men ingen rørte sig der inde; – – aaja, inat sov vel moren, nu hadde hun da faat taarerne sine! – –

Han svev og drev omkring, snart mellem saater, snart ind i olderen. Og gøken kom tilbage, flaksende fra gren til gren, slængte sig seilende indpaa bøen. Han lod den kaste sig som den vilde; den hadde mistet tyngde, det var bare tomme fjærhammen igen. Bøssen gled ned i græsset; han la sig paa rygg og stirred mod stue-væggen, der de to holdt til.

Det var som natgulet lidt efter lidt fik tag under ham, løfted og letted fra plas og fra dal; der kom jag i blod og syn i øie.

Og det smøg kød ind i gøke-hammen; det kom lyd i vingen. Gutten saa fuglen i brede luft; han fløi viden over ukendte land. Han flød over store skoge; han svømmed i dagslys langs fremmed lid; og han risted vingen over dybe skar i skraanende kvældsols støv.

Han var allesteds, og bodde ingensteds; stjal sig fast ind i kvindfolks sind, skygged for unge blik. Han altes i older-skogens mørke ligesaa vel som i lyse bygder – det var hugens uro mod den, én likte.

Gutten skønte det nu: naar lysten for i ham at jage gennem lid for at naa en enslig støilsjente borte paa et kvile, saa var det gøken graa, som var ude med sagte vingeslag; –

naar kvældsolen skød sig gennem skaret i vest, la sig rød og skælvende i sætervæg og i budeiers liv nord i Fagrafjæld, og han kendte det, som silred stille jente-latter gennem hver en aare, saa var det gøken graa, som var ude med sagte vingeslag.

Han hadde kendt det – han hadde kendt det, der var hildrende langsyn i gøkens uglade gal; – saa han vented det nok: en sommernat kom han igen paa denne maade efter ham og spøgte med lydløse vingekast i graalys! – –

Det sang i luften der han for:

Gaukjen gjele i li aa lukt –

længta aa gjele.

Gaukjen heve korkje far elde mor –

gaukjen æ like sæle.

Gutten lydde med lukket øie til suset gennem den graa nat, – den store nat, som øged for hver gang det tonte op igen om gøken.

Det var som at ligge paa hældende høifjælds-hei alene, stirre ind i spillende

mygsværm, ind i vævkonens svingende traæ.

– – Det nytted ikke staa sig mod gøken graa.

Naanei. – –

Høstnætter.

DEN femten aars gamle datteren sad indved bordet efter kvældsmaden med halvlukkede øine og lurte efter farens blik; han sad der, en liden skægget langhaaret graatass, i det svage lys fra den vesle sotede lampen, som hang i staa- traaden ned fra lofts-bjælken; øiet hans klipped saa snøgt, og stirred vid aabent iblandt, ligesom smøg sig unna hende ud gennem loft og væg – det gjorde saa støtt, naar han hadde fortalt og skrytende ledd av den svarte høstnatten, da han som unggut sad paa baadhvælvet og frøs.

Hun skønte, hvad det var, naar det drog efter med ham slik, – naar der kom frysende rim ind i det leende mæle og fugle-øines stivhed i synet; hun hadde hørt mer engang før, han sad og skrøt for moren, som nu var død – hørt om en gammel bedste, som vilde op paa hvælvet, men blev spændt ned for rummets skyld. –

Hun reiste sig braatt og strøk til døren. Hun mindet om en erle, der hun for; det var, som der ikke fandtes blod i hendes ansigt; – farens øine, de store lyseblaa, som rørte sig underlig koldt og tungt, det var som en løsnet sjæl drev om i hvert.

Han spurgte efter hende, hvad det var.

«Eg ve ut!» gneldred hun; det var som dæmmet pust brød sig vei.

Han sad igen og lydte efter stegene; han vidste snøtt nogen tid, hvor han hadde hende. Det var ikke bare i skap, hun lignet erlen; tankerne hendes var lunete som dens snøgge vipp, – men alligevel stærke og stride som tussefluglens flugt. Han var ræd hende mer, end han selv vilde tænke. –

Hun skyndte sig gennem den stille svarte høstkvælden, nedover mod fjøset, stansed bort ved væggen.

Alt laa i vent rundt om øen, mørk vent, det høie fjældet ind i fjorden, sjøen udover, den svarte sky, som ikke vilde røre sig. Der satte sig slik angst for bringen, maalløs angst, som ventet.

For der var ingen verdens ting rundt om hende, – men hvem kunde *da* vide, hvad vilde komme! – –

«Ragna! – kor æ du?» skrek det skærende op fra huset. Hun svarte ikke.

Det traakked bortover volden og ledte rundt; han kaldte paa hunden, de to naadde ned til fjøsvæggen, der hun stod.

«Du æ 'kje rædde, veit eg?» sa han; hun kendte gennem mørket, han prøved at smile.

«Nai–j! – Berre eit baata-kvælv, eg totte eg saag bort i sunde!» trilled ordene lige hændt.

– Fik nu ikke være ræd ingenting heller! skratted han alt det, han kunde; latteren var tør og kold, saa det stak hende i sind som isnaaler.

Men saa hev han sig om, sprang hjem omkap med hunden som vetskræmt sau.

«Du æ 'kje rædde, veit eg!» skrek hun i efter ham og haanlo; hun stod igen og skalv og vilde ikke være ræd. –

Men mørket tætned; høstnatten laa ligesom og stønned ganske sagte til alle kanter, udover og indover, – ynked sig, fordi der ikke fandtes levende liv i den. Det var, som det gik an at dø her uden anden lyd end sit eget skrik.

Hun rev op fjøskroken, skyndte sig ind i baasen til koen, – hun maatte til levende, som ikke var ræd.

Hun klødde den i skallen bagom hornene. Hun stod og klødde den hele natten, og svarte ikke faren, som stundimellem kom ud paa trappen og skrek «Ragna».

Hun holdt sig her til dagslyset graaned om nuten derinde i øst, til angsten sænkede sig i fjord.

Dagen efter holdt faren sig ned i nøstet, som han pleied, og klinked paa baaden.

Ragna gik hjemme og smaaskvatt, kokte og stied koen.

– Naar hun bare hadde noget at være ræd for til kvælds, skikkelig ræd, saa hun slap at gaa her og vente i enslighedens uvisse angst! – Slik som det nu var, var hun ræd, fordi her intet var, – hun maatte staa ansigt til ansigt med

høstnattens stønnende ingenting.

– – Bare storm, bare storm! – saa det knaked i hvert hushjørne, – saa det reiste med taget! – Bare tordenbrak, som nuten derinde vilde falde udover dem! – Bare knak og larm! – ikke den stille svarte vent! – –

– Og udpaa eftermiddagen mørkned det bort i havet; himlen stod der som tæt staaiblaa væg og flytted sig indover fjorden, med røde lyn-striber og lummer luft. –

Hun laa i sengen, da det kom. Staak og sus fra sjøen; hvinende vindkast om hushjørnet; skyllende regn med en dur opover volden som fra faste dansetramp. Det lysned i stuen som paa en dag.

Hun saa i lynets lysning, hvor faren sprang frem, satte sig paa sængkanten til at fortælle om vindflagen, som kasted baaden rundt den gang. Han snakked høit, skrek stundom, for at døve tordenen; men det skarpe spinkle ansigtet, som gemte sig under alt det buskete, blev blekere for hvert skrell.

«Du æ 'kje rædde, veit eg!» brød han av og skratlo, – men da var læberne kridhvide.

Hun svarte ikke; hun skønte ham nok, han sad der og maatte le for at hente sol og lys over høstnattens minde! Han var ikke saapas til kar, at han var god til at gaa og bære paa mindet, slik som det var, alene! – –

Han til at fortælle igen om baad-hvælv. Hun hørte paa med et flir om munden.

Et lyn skar lige udfor stuevinduet; det lyste op, saa hun saa helt ud til de ytterste svarte skær. Og saa en larm, saa det var, som hun ikke hadde øre længer, som der ikke fandtes hørsel mer paa jord.

Dette blev for svært; han braastansed, skrek op, kasted sig paa hodet i aaklædet, laa og stønned.

Hun reiste sig i sengen, støtted sig paa knyttede næver; – tænderbidende sinne i hver tanke.

«Oi! va *detta* noke daa!» gneldred hun, da det stilned, og saa i trods ud mod uveiret. – –

Saa blev det dødsens stilt og alt svart. Hun stirred rundt i mørket: – dette var jo vent igen paa næste lyn! Det for i hende som stikkende krampe i hver finger, i

hele kroppen; hun kunde ikke holde et lem i ro. Rædslen tog hver sans, slakked hver trodsig sene, løfted hende ud av sæng, hev hende ud av stuen; – – dette var vent! dette var vent! – –

Udpaa trappen blev hun blindet av et lyn, som tog pusten; hun hakked tænder og grøssed som i iskoldt vand. Faren laa derinde og skrek. Hun sprang nedover volden; vilde ingensteds, – vilde bare finde et sted, hvor hun ikke saa lynet. Hun hukte sig bagom bærg, – men det kom. Hun var ned i fjæren, vilde gemme sanserne i bølgebraket, – men lynet fandt hende. Hun la sig paa maven i vaad haa, bored ansigtet nedi, – men det stak hende her og.

Uveiret jaged hende rundt over græs og bærg. Alt, som leved i hende, hadde samlet sig indunder brystet til en skræmt klump, som laa og smaaskalv uden stans som kødet av et nydræbt dyr; – – nu vidste hun mest ikke mer, hvad var værst: venten eller selve det, som kom! – –

Hun slet op fjøs-døren, famled sig dyvaad indover til koen, som laa, la sig paa knæ ind i baasen, gemte øinene mod den haarete hals, mens hun klødde i nakken bag hornene. –

Det napped i døren lige efter; faren kom pustende ind, klemte sig ind i baasen paa den

Hun reiste sig nok i sængen med knyttede næver og trodsed stormkast og lyn; – altid endte det med, at hun maatte ud og ned i fjøset.

Og høstnats-mindet jaged faren pustende efter ind i baasen paa den andre side; det mindet sad fast i stuen som den lurende stygge vævkonen ind i det graa spindet opunder bjælken. –

Hun hadde saa titt gaat ude i høstnattens vent disse aar, famlet sig frem i fjæren. Men der fandtes aldrig væsen med hvile i sig; der var ikke hvisk uden sjøens slik, der var ikke prat uden kraake-skæls knæk.

Og uden nytte hadde hun længtet indover fjorden, – længtet efter elve-lek, længtet efter rødrende frugttrærs fred, længtet efter leende fjældes lokkende grønt; mangan jægt gled haardhjærtet forbi indover, med sol i seil og i dæk, med hvide terner i kredsene leven, kaate og glade for følgeskabet mod det, som laa derinde.

Ja, hendes længsel hadde været susende og frisk som solgangs-vindens blaa; den hadde været underlig langsynt og stille som porsbladets sølv langs høifjælds-

skrænt. –

Men *han* kom ikke, ham hun ventede ind fra kirkebygden, ham hun likte fra den tid, hun gik for præsten.

Hun maatte gaa her alene ud ved havets ytterste rand, der folk ikke var, og tanken sluttede – saa rislende kølig alene, saa meningsløst langt unna alt, at ingen stige snudde indover mer.

Hun var blit sint inde i sig paa alt; hun længtes stundom efter folk, bare for at si nei. Sindet var tomt; det var stridt og trænet; det var stivnet i angst og skræk.

Men en høstdag var hun syg – den dag hun pleiede være det –; kendte venten skælve i sig alt om morgenen. Der var ikke fred i hode eller bringe; det snakkede i sindet som hundrede stemmer; de kom og de gik, sa ét, sa et andet, koldt og skiftende snøgt som aaspeblades lek.

– – En naken enslig ø længst ud i sundet, der fjorden videde sig til en svær flate, for sidste gang før havet kom, – sa langt ud, at jæggerne indenfra maatte skille lag, tog leden sydover eller nordover, – med krans av hvidt vuggende skum om svarte skær, som mødte alvorlige mod dynningen langt ude og knuste; – den hadde aldrig syntes hende saa smal og kvass som idag, den laa der og kløvede strømmen udenfra i to, hentede ind paa ytterste næs-spidsen drivende tare og tang, som klinte sig glat indtil begge sider som blødt haar til en jentunges pande.

– – Grønt græs og graa sten, – det var for veirhaardt herude til at være mer; ingen busk uden apalden, som hældede sig ind mod stue-væggen; intet sted, som livde; – det som vilde staa opreist her, fik greie sig selv! – –

Det var de hundrede stemmer inde i hende, som satte hende op, fortalte hende det op igen, som svømmede i hver hendes tanke paa den tid, hun mindtes. –

– Til middag sa faren, han vilde ha gamle farbror hid for høsten og vinteren.

«Du æ rædde daa, din trave!» skrek hun.

– Han var ikke det, – maatte bare ha hjælp til baaden.

Hun hørte ikke paa det, han sa; – denne farbroren var nok samme karen, som han selv, lo hun, – blev vetskræmt første døgnet! – –

Hun strøk ud paa volden fra faren, gik omkring og lydte, og saa udover sjøen; – – alle var rædde her; – og de var rædde alt.

– – Leve paa denne øen, var, som at klamre sig til baadhvælv kolde
høstnatten!

Hun hadde ikke fred i sig til at staa stille et øieblik. Faren hang i nøstdøren, saa paa hende og ropte «Ragna» av og til. Hun svarte ikke, drev i store ringer rundt huset, glemte non og glemte kvældsmad.

Glemte mest mørket og, da natten kom, – til hun med ét stansed og lydte.

Der kom et langt skærende ræveskrik, argt ind i natten; det kom borte fra fjæren tversover sundet.

– – Det var nok én, som for alene, det. Det tagde. Hun lydte; nu smatt han og byxed, keg han og snused, – han ledte efter en anden. Hun hørte helt hid, hvor det gled over sten og strøk langs bærg med lodne bløde haar.

Og otren slog følge, – hun skønte det saavel gennem mørket, han pleied staa der over i fjæren og glise midt paa lyse dagen. Det blev saa fuldt av dyr rundt om, som gik og vented og undred sig. Og denne lydløse undren blanded sig med høstkvældens mørke vent. – Alleslags dyr, tause dyr, som ikke hadde ro i sit blod, – dyr hist, dyr her, – ledende vimsende, som aldrig fandt, – ventende veirende, som aldrig saa. Men desmer jaged de, og desmer lydløse blev de; desmer stikkende sken deres blik i mørket.

Og længslen deres blev til sugende slit, til tærende angst, som hun kendte med dem.

Hun hørte utallige smaa hjerter banke og arbeide i ristende krampe, det var som smaa barn hixted og graat; – hørte livet i dem stræve med snøgge pust – øret hendes laa mod deres bryst –; det var som strænge slitned derinde, som aarer brændte og tørked sammen til raslende slunkent skind.

«Nuten venta; nuten venta», brummed det sagte; den gamle bedsten sad der over i fjæren og skalv, gnog hidover holmen med en fele-bue av slap tare-traad, som flytted sig saavidt, men bare frem og tilbake paa samme strængen. Og denne strængen var hendes sind.

«Sjøen venta», svarte det klissent; men strængen var det samme sind.

Hun kendte det, som vided det sig og trak det sig sammen om hende som smærten om en værkende svull; det hvæved sig til en overhændig tone, – stille, truende, – som om sjøen æste og steg for at slaa over bærg og vold.

«Ska tru, ka da no ska bli», grøssed det og pusted det hult gjennom luften.

«Ska tru, ka da no ska bli».

Hun gabte efter luft; hun kvaltes, der hun stod.

«Ken æ da?» sa det sagte fra fjæren, en baad strøk ind i tangen.

Hun holdt pusten; kendte stemmen. Det var gutten inde fra kirke-bygden.

Hun blev ved at holde pusten. Blodet suste mod hodet, saa der ikke var fred til tanker.

Det kom som slikkende bølger til strand, som trippende lek ind i sind; det var en glæde som før i tiden at finde et stort kridhvidt skæl i fjærens lyseste sand.

– – Nu var han her da, – for at hente hende indover til stille skoges sus, til flade dalførers glidende strøm, til livende sundes lyse sol-spil! – –

Og med ét kendte hun, at brystet var buet og spændt, hofterne runde, ansigtet fuldt av glæde, som stak i øie og hud, som det var ved at bryde ud røde flækker noget hvert sted; – skært og skælvende, frodigt og frisk som dugvaad vold i morgen-solens første møde! – –

Det traakked i sanden.

«Eg ve 'kje gjifta meg!» ropte hun mod ham og spændte i bakken med taaen.

«Ka ve du 'kje, Ragna?»

«Eg ve 'kje gjifta meg, høire du!» ropte hun op igen og svinged sig rundt.

Det stod stille i sanden. Hun skyndte sig bortover volden, rev fjøs-kroken op og stængte paa indsidan.

Hun sad ør og skalv inde i baasen, klemte sig til koen og klødde bag hornene og snakked med sig selv. Hun lydte paa aare-tagene fra baaden, som rodde væk, og svarte ikke paa farens rop.

– – Det var som at staa udpaa ytterste næs-spidsen og stirre ned i havstrømmen, som vælted forbi indover, staa og se det gli med tare og fisk og alslags dyr, ødselt og gagnløst.

– – Hun vidste ikke selv, hvordan dette var baaret til; – men hun blev saa sint, da hun kendte glæden inde i sig.

Hans E. Kincks *Flaggermus-vinger* Teksten i bokselskap.no følger førsteutgaven fra 1895 og er basert på skannet og ocr-lest fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket/Bokhylla.no. er lastet ned gratis fra bokselskap.no